

Statistická šetření ekologického zemědělství – Základní statistické údaje (2011)

TÚ 4212/2012

Výstup č. 2

Odpovědný řešitel: Ing. Andrea Hrabalová
Spoluřešitelé: Ing. Martina Dittrichová
Ing. Kamila Koutná, Ph.D.

Brno, srpen 2012

Obsah

Seznam tabulek	3
Seznam grafů.....	3
Seznam zkratk	4
Úvod zprávy	5
Metodika sběru dat.....	6
Část I. Základní statistická data za rok 2011.....	8
1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR	8
2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách	15
3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách	22
4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	27
5. Další informace o ekologických farmách	31
5.1. Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2011).....	31
5.2. Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2010)	32
5.3. Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2010)	33
Část II. Data o prodeji a užití produkce ekofarem v roce 2010	35
6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2010).....	35
6.1. Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem	36
6.2. Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem	39
7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2010)	42
7.1. Prodej bioproduktů na konvenčním trhu	42
7.2. Prodej bioproduktů s certifikátem	43
7.3. Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách.....	48
8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách (rok 2010)	49
9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin.....	51
9.1. Základní dotace na plochu	51
9.2. Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV.....	53
Závěr zprávy.....	54

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990-2011)	8
Tab. 2 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2011	9
Tab. 3 Velikostní struktura ekofarem v roce 2010 a 2011	10
Tab. 4 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2011	11
Tab. 5 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011	12
Tab. 6 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2011	13
Tab. 7 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999-2011)	14
Tab. 8 Srovnání struktury půdního fondu v EZ ve vybraných letech (1999 až 2011)	14
Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011	17
Tab. 10 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2010 a 2011 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2011	20
Tab. 11 Struktura užití půdy v EZ v krajích ČR v roce 2011	21
Tab. 12 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2010 a 2011	23
Tab. 13 Počet všech zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2010 a 2011	24
Tab. 14 Zastoupení hlavních kategorií zvířat na ekofarmách dle krajů ČR v roce 2011	25
Tab. 15 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2010 a 2011	26
Tab. 16 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2010 a 2011	27
Tab. 17 Vývoj a struktura registrovaných subjektů v EZ v roce 2011	28
Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství dle krajů ČR v roce 2011	29
Tab. 19 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v roce 2010 a 2011	30
Tab. 20 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách v roce 2011	31
Tab. 21 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2009 a 2010	32
Tab. 22 Počet pracovníků na ekofarmách v roce 2010	34
Tab. 23 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2010 a srovnání s plánovanou produkcí	38
Tab. 24 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2010 a srovnání s plánovanou produkcí	41
Tab. 25 Důvody pro prodej bioprodukce na konvenčním trhu	42
Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2010 - obiloviny	44
Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2010 - ostatní	45
Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2010	46
Tab. 29 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008-2010)	48
Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008-2010)	48
Tab. 31 Struktura ekofarem dle velikosti obratu přímého prodeje v roce 2010	49
Tab. 32 Počet a zaměření faremních výrobců biopotravin v roce 2010 a 2011	50
Tab. 33 Struktura zpracovávaných bioproduktů na ekofarmách v roce 2009 a 2010	51
Tab. 34 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998-2011)	52
Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2011	53

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990-2011)	9
Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011	12
Graf 3 Vývoj dotací v EZ (1998-2011)	53

Seznam zkratk

AEO	agroenvironmentální opatření
AG	akciová společnost (Aktiengesellschaft)
AGC	Agrocenzus 2010 (Strukturální šetření v zemědělství ČR)
AWU	Annual Work Unit (počet pracovníků přepočtených na plný úvazek)
BIO	označení produktu získaného v ekologickém zemědělství
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
DJ	dobyččí jednotka
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	ekologické zemědělství
EZFRV	Evropský zemědělský fond rozvoje venkova (EAFRD)
ha	hektary (měrná jednotka)
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
HV	hospodářský výsledek
IČ	identifikační číslo
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
kg / kg ž.v.	kilogramy / kilogramy živé váhy (měrná jednotka)
KO	kontrolní organizace
ks	kusy (měrná jednotka)
l	litry (měrná jednotka)
LAKR	léčivé, aromatické a kořeninové rostliny
LPIS	veřejný registr půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
n.a.	data nemají smysl (not applicable)
n.d.	data neexistují (no data)
NACE	klasifikace ekonomických činností (dříve OKEČ)
OP	orná půda
PO	přechodné období
PRV	Program rozvoje venkova
RV	rostlinná výroba
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
t	tuny (měrná jednotka)
TK	trvalé kultury
TTP	trvalé travní porosty
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
z.p.	zemědělská půda
ZPF	zemědělský půdní fond
ŽV	živočišná výroba

Úvod zprávy

Předkládaná zpráva je druhým výstupem tématického úkolu pod názvem „Statistická šetření ekologického zemědělství“, který je na ÚZEI zpracováván od roku 2007 a jehož zadavatelem je Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), odbor environmentální a ekologického zemědělství. Hlavním účelem tematického úkolu je:

- a) sběr údajů ze všech ekofarek potřebných ke splnění povinných závazků vůči Evropské komisi dle nařízení Rady (ES) 834/2007 (tj. vyplnění statistických informací o ekologickém zemědělství, které jsou definovány Eurostatem a jsou povinné pro všechny členské státy),
- b) sběr údajů k analýze rozsahu zpracování, odbytu a trhu s biopotravinami v České republice včetně vývozu a dovozu bioproduktů a biopotravin,
- c) sběr informací nutných z pohledu MZe k hodnocení vývoje sektoru a implementované politiky.

Výstupem tématického úkolu jsou dvě samostatné zprávy. První zpráva se věnuje analýze trhu biopotravin v ČR a je zaměřena na analýzu výrobců a distributorů registrovaných v ekologickém sektoru a maloobchodních řetězců s cílem odhadnout velikost trhu s biopotravinami v ČR, význam jednotlivých distribučních cest při prodeji biopotravin a podíl hlavních kategorií biopotravin na trhu. Druhá zpráva obsahuje základní statistické údaje o ekologickém zemědělství v ČR (tj. údaje o rozloze, pěstovaných plodinách, počtech zvířat, objemu rostlinné a živočišné bioprodukce a způsobech jejího uplatnění) včetně dalších informací popisujících vývoj ekologického zemědělství v ČR.

Vzhledem k rostoucímu významu ekologického zemědělství a zvětšující se potřebě informací o stavu a vývoji tohoto sektoru je záměrem MZe provádět tato šetření prostřednictvím ÚZEI dlouhodobě a pravidelně v ročních intervalech.

Tato zpráva je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním statistickým ukazatelům ekologického zemědělství (EZ), kdy je v pěti kapitolách popsán historický vývoj EZ, rozsah rostlinné a živočišné bioprodukce, počet registrovaných subjektů a doplňkové informace k ekofarmám týkající se rozsahu souběhu s konvenčním hospodařením, ziskovosti ekofarek a zaměstnanosti na ekofarmách. Druhá část zprávy se zaměřuje spíše na údaje o odbytu, tj. informace o způsobech uplatnění bioprodukce včetně identifikace realizačních cen, rozsahu zpracování na ekofarmách a významu prodeje ze dvora. Zprávu uzavírá kapitola popisující rozsah veřejných finančních prostředků směřujících do sektoru EZ v posledních letech.

Metodika sběru dat

Tato zpráva vychází, zpracovává a analyzuje informace a data ze dvou hlavních zdrojů:

- celkového seznamu osob podnikajících v EZ k 31. 12. 2011¹, z těchto informací vychází zejména texty kapitol 1 a 4,
- statistického šetření na ekologických farmách realizovaného ÚZEI každoročně od roku 2007; podklad pro ostatní kapitoly zprávy s výjimkou kapitoly 9 (tato vychází z informací SZIF).

Metodika statistického šetření ÚZEI

Sběr statistických dat z ekofarem je v současné době prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi, které jsou pověřeny MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Jedná se o následující kontrolní organizace: KEZ o.p.s. se sídlem v Chrudimi, ABCERT AG se sídlem v Jihlavě a Biokont CZ, s.r.o. se sídlem v Brně.

Data jsou sbírána prostřednictvím jednotlivých inspektorů kontrolních organizací přímo na farmě v den řádné kontroly (pro účely této zprávy tedy v průběhu celého roku 2011). Podkladem pro sběr je dotazník zpracovaný ÚZEI, který je každoročně aktualizován dle požadavků Evropské komise / Eurostatu a případně MZe. Mezi povinné statistické údaje dle aktuální EU legislativy patří:

- počty subjektů registrovaných v EZ ke konci roku (ekozemědělci, výrobci, distributoři, dovozci a vývozci ze/do třetích zemí a ostatní subjekty jako např. výrobci krmiv a osiv),
- data o výměrách plodin v EZ (v členění na plochy v přechodném období, v ekologickém režimu a celkem) a rostlinné bioprodukci,
- data o počtu zvířat v EZ a živočišné bioprodukci,
- údaje o zpracované bioprodukci (počty výrobců, zaměření jejich výroby a objem produkce vyjádřený dosaženým obratem).

Vzhledem k rostoucímu počtu ekologických zemědělců a nutnosti usnadnit proces sběru dat zprovoznilo v roce 2009 ÚZEI webové rozhraní, které umožňuje inspektorům vkládat zjištěná data z ekofarem elektronicky přímo do databáze prostřednictvím internetu. Snahou zavedení webu bylo snížit administrativní náročnost na sběr dat a zvýšit možnosti kontroly v rámci systému.

Dotazník pro rok 2011 zahrnoval následující okruhy:

Část I. - Základní statistická data

- a) Základní informace o farmě (identifikace farmy včetně data registrace v EZ),
- b) Informace o rostlinné výrobě a její produkci na farmě zahrnující plochy pěstovaných plodin v rozdělení na plochy v přechodném období a plně ekologické a objem celkové bioprodukce z ekologických ploch,
- c) Informace o živočišné výrobě a její produkci na farmě (počet zvířat dle základních kategorií chovaných na ekofarmě a objem celkové bioprodukce z těchto zvířat),
- d) Informace o farmě (informace o tom, zda je farma celá v EZ a pokud není, jaké plochy či kategorie zvířat má v konvenci, informace o počtech pracovníků na farmě, hospodářském výsledku v předchozím roce a zda farma v předchozím roce již mohla prodat nějakou svoji produkci s certifikátem jako bioprodukt).

¹ Jedná se o každoročně zveřejňovaný seznam všech subjektů působících v EZ ke konci daného roku, který je zpracován kontrolními organizacemi a zpřístupněn na webu MZe <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/seznamy-podnikatelu/celkovy-seznam-podnikatelu/>

Část II. - Data o prodeji a uplatnění produkce ekofarem

(Pozn.: tuto část dotazníku vyplňovaly pouze ekofarmy, které mohly prodat v roce 2010 nějakou svoji produkci již jako bioprodukt.)

- e) Celková rostlinná a živočišná produkce realizovaná v roce 2010 a její uplatnění (objem skutečné celkové produkce vyprodukované na ekofarmě a určení jejího uplatnění – buď prodej na domácím trhu nebo export, a to jako bioprodukt nebo produkt konvenční anebo jako spotřeba v rámci farmy například jako krmivo, osivo/sadba, vlastní spotřeba, případně zpracování přímo na farmě pro výrobu ekologických osiv, krmiv či biopotravin),
- f) Způsob prodeje pěti nejdůležitějších bioproduktů (určení prodaného objemu, hlavní distribuční cesty a realizované ceny),
- g) Rozsah faremního zpracování a přímého prodeje z farem (identifikace farem, které realizují zpracování a / nebo přímý prodej na ekofarmě, specifikace takto realizovaných bioproduktů a podíl této činnosti na celkovém obrátu farmy).

Při využívání výsledků prezentovaných v této zprávě je třeba vzít v úvahu následující:

- a) Údaje o počtech ekozemědělců a výměře jednotlivých kategorií užití půdy se liší od oficiálních údajů publikovaných každoročně jako „Základní statistické údaje ekologického zemědělství k 31. 12. daného roku“ na webu MZe.

Podle oficiálních údajů hospodařilo k 31. 12. 2011 ekologicky již 3 920 ekozemědělců, a to na výměře 482 927 ha, přičemž dominovaly trvalé travní porosty (TTP) s 398 061 ha, orná půda dosáhla 59 281 ha a plocha trvalých kultur (vinice, sady a chmelnice) vzrostla na 7 429 ha. Zbylou výměru (18 157 ha) zaujímal tzv. ostatní plocha, což je zemědělská plocha, na kterou zemědělec nepobírá dotace zahrnující např. zahrady, plochy rozptýlené zeleně, meze apod. Dalších zhruba 57 ha tvořily rybníky.

Naproti tomu v šetření ÚZEI bylo zahrnuto 4 024 respondentů s celkovou výměrou půdy v EZ 460 498 ha. TTP zaujímaly 394 441 ha, orná půda 58 760 ha a trvalé kultury 7 298 ha. Toto šetření však zahrnuje pouze zemědělsky využívanou půdu.

Hlavním důvodem rozdílnosti těchto údajů je odlišný termín jejich zjišťování. MZe získává údaje od kontrolních organizací z jejich evidence k 31. 12. daného roku, zatímco data v rámci ÚZEI šetření jsou sbírána v průběhu celého roku a v mnohem větším detailu. V šetření ÚZEI jsou tedy zahrnuti i zemědělci, kteří sice k 31. 12. již ekologicky nehospodařili, ale v průběhu roku u nich byla provedena řádná inspekce a vyplněn dotazník. Navíc jsou zahrnuti i chovatelé včel bez vlastní půdy, kteří nejsou dle zákona o EZ považováni za ekozemědělce. Jinak řečeno, v šetření ÚZEI je zachycen stav dané farmy ke dni kontroly a nikoli stav k 31. 12. daného roku.

- b) Údaje o objemu bioprodukce za rok 2011 (viz kapitola 2 a 3) se mohou lišit od skutečně vyprodukovaného objemu bioproduktů. Je to způsobeno tím, že údaje o bioprodukci jsou sbírány v průběhu daného roku (tj. od jara do podzimu 2011 v rámci inspekce na farmě), tedy u některých farem ještě před vlastní sklizní a ekozemědělec svoji produkci odhaduje dopředu. Důvodem je povinnost odeslat statistické údaje na Eurostat nejpozději k 1. 7. následujícího roku (tj. data za bioprodukci v roce 2011 nejpozději k 1.7.2012).

Sběr údajů o reálné produkci zpětně je také prováděn, a to v rámci následného sběru dat (tedy za rok 2011 v průběhu celého roku 2012).

Část I. Základní statistická data za rok 2011

Cílem této části zprávy je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR (tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2011 a dále o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na českých ekofarmách v roce 2011).

1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR

Dle oficiálních údajů MZe vzrostla celková výměra ekologicky obhospodařovaných ploch na téměř 500 tis. ha k 31. 12. 2011, což představuje podíl 11,40 % z celkové výměry zemědělské půdy ČR (viz Tab. 1). Obecně se však nárůst ploch v EZ během roku 2011 zpomalil, což se projevilo v poklesu podílu ploch v přechodném období (z 27 % na 20 %).

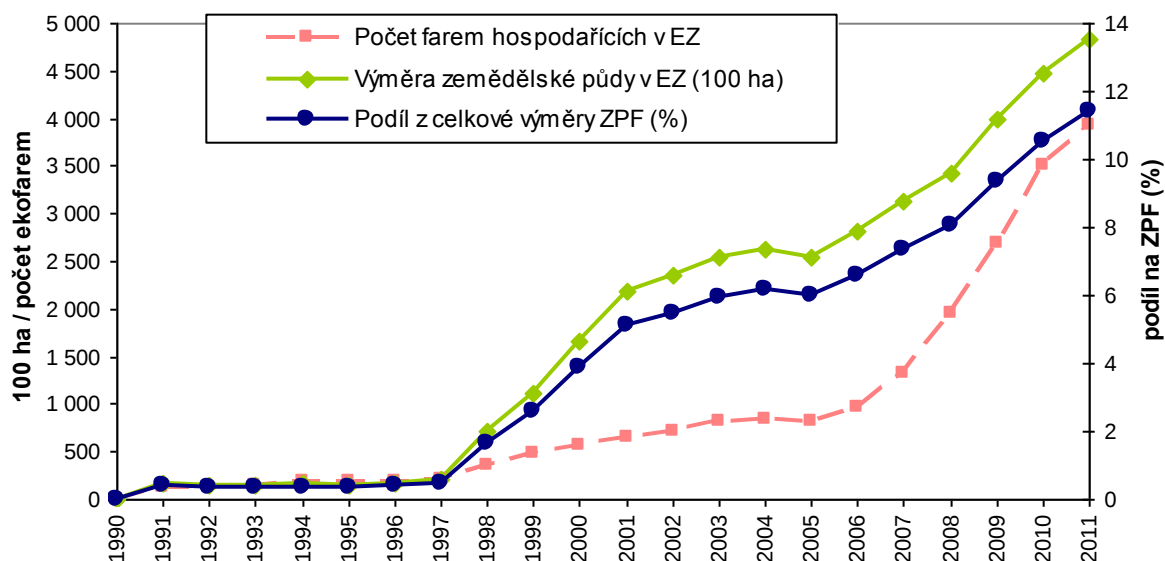
Počet ekologických zemědělců za rok 2011 opět významně narostl (nárůst o 403 subjektů) a ke konci roku hospodařilo ekologickým způsobem téměř 4 000 ekofarem, což představuje téměř 13 % registrovaných zemědělských podnikatelů v ČR². Celkový vývoj ekologického zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn níže, viz Graf 1.

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990-2011)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna celkové výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

² Ekologickým zemědělcem může být pouze osoba registrovaná dle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, proto je podíl ekofarem stanoven k celkovému počtu pouze registrovaných zemědělských podniků (tj. podniků právnických osob a dále fyzických osob zahrnujících jen zemědělské podnikatele splňující podmínky předepsané zákonem o zemědělství).

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990-2011)

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

Meziročně vzrostla výměra půdy v EZ o zhruba 35 tis. ha, z toho téměř 30 tis. ha představuje nárůst ploch travních porostů. Stabilně se zvyšuje výměra orné půdy, která dosáhla téměř 60 tis. ha, což znamená nárůst o cca 5 tis. ha a zvýšila se také výměra trvalých kultur. Detailní strukturu užití půdy v EZ ke konci roku 2011 zachycuje Tab. 2.

Tab. 2 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2011

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	97 846,99	385 137,45	482 984,44
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	97 830,10	385 096,89	482 926,99
Trvalé travní porosty	71 668,33	326 392,47	398 060,80
Orná půda	20 920,39	38 360,53	59 280,92
<i>z toho: orná půda bez zeleniny a bylin</i>	<i>20 874,46</i>	<i>37 984,56</i>	<i>58 859,02</i>
<i>zelenina a byliny</i>	<i>45,93</i>	<i>375,97</i>	<i>421,90</i>
Trvalé kultury	3 923,49	3 505,23	7 428,72
<i>z toho: sady</i>	<i>3 395,28</i>	<i>3 057,76</i>	<i>6 453,04</i>
<i>vinice</i>	<i>517,62</i>	<i>447,47</i>	<i>965,09</i>
<i>chmelnice</i>	<i>10,59</i>	<i>0,00</i>	<i>10,59</i>
Ostatní plochy	1 317,90	16 838,66	18 156,55
Rybníky	16,89	40,56	57,45

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

Průměrná velikost ekofarmy dosáhla nejvyšší výměry 333 ha v roce 2001. Od té doby trvale klesá až na výměru 123 ha v roce 2011. Znamená to, že do EZ vstupují nově farmy s nižší výměrou, dále je pokles způsoben také dělením stávajících farem na menší celky v rámci vstupu tzv. mladých zemědělců. Přesto stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (okolo 80 ha).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je nejčastější rozloha ekofarem v rozmezí 10 až 50 ha a podíl této kategorie od roku 2007 každoročně vzrůstá (38,1 % farem v roce 2011). Oproti roku 2010 přibýlo do této kategorie 249 ekofarem a jedná se trvale o skupinu s největším absolutním nárůstem. Naopak pouze mírně roste počet ekofarem s výměrou nad 1 000 ha (o 4 farmy) a počet farem nad 2 000 ha stagnuje na 5 farmách. Přesto ČR patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy (123 ha) výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha.

Při srovnání ekofarem dle výměry ploch dominují druhým rokem ekofarmy s výměrou od 100 do 500 ha (31,8 %), které vystřídaly dříve vedoucí kategorii 500 až 1 000 ha (26,2 %). Poprvé v historii významně poklesl počet ekofarem i jejich ploch v kategorii do 5 ha, což lze vysvětlit změnou podmínek u dotačních investičních opatření, kde byla nově stanovena podmínka minimální 5 ha výměry orné půdy pro podání žádosti. Trvale klesá také podíl podniků s rozlohou větší než 500 ha (z téměř 70 % v 2006 na 52 % v 2011), přesto stále platí, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů.

Tab. 3 Velikostní struktura ekofarem v roce 2010 a 2011

Velikostní skupiny farem dle výměry (ha)	2010				2011				Meziroční změna 2011/10	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet (%)	Plocha (%)
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)		
0 až < 5	583	16,6	1 183,0	0,3	481	12,3	907,4	0,2	-17,5	-23,3
5 až < 10	359	10,2	2 606,4	0,6	469	12,0	3 318,5	0,7	30,6	27,3
10 až < 50	1 244	35,4	31 351,2	7,0	1 493	38,1	37 810,3	7,8	20,0	20,6
50 až < 100	449	12,8	31 715,0	7,1	523	13,3	36 992,9	7,7	16,5	16,6
100 až < 500	620	17,6	137 925,0	30,8	688	17,6	153 665,7	31,8	11,0	11,4
500 až < 1 000	180	5,1	127 400,0	28,4	182	4,6	126 554,4	26,2	1,1	-0,7
1 000 až < 2 000	75	2,1	102 607,2	22,9	79	2,0	106 524,0	22,1	5,3	3,8
2 000 a více	5	0,1	13 032,9	2,9	5	0,1	17 211,3	3,6	0,0	32,1
Celkem	3 515	100,0	447 820,9	100,0	3 920	100,0	482 984,4	100,0	11,5	7,9

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Z hlediska rozložení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách je patrné, že plochy orné půdy jsou nejčastěji obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále v rozmezí 10 až 50 ha (viz Tab. 4). Meziročně pak také vzrostl význam kategorie 5 až 10 ha. Podobně je tomu u trvalých kultur, kde téměř 70 % z celkových 725 ekofarem s TK hospodaří na ploše do 5 ha. U travních porostů dominuje rozloha 10 až 50 ha následovaná rozlohou 100 až 500 ha (společně 58,4 % všech farem s TTP).

Z pohledu výměry je největší rozloha OP (44,0 %) obhospodařována v kategorii 100 až 500 ha, u TTP v kategoriích 100 až 500 ha a 500 až 1 000 ha (64,5 %) a u TK dominují rozlohy 10 až 50 ha a dále 100 až 500 ha (61,3 %). Zjištěné údaje jsou srovnatelné se situací v předchozích letech.

Tab. 4 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2011

Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK (ha)	OP				TTP				TK			
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet		Plocha	
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)
>0 až < 5	607	36,4	1 147,6	1,9	358	10,9	746,2	0,2	495	68,3	780,3	10,5
5 až < 10	344	20,6	2 339,5	3,9	360	11,0	2 548,5	0,6	80	11,0	567,5	7,6
10 až < 50	485	29,1	10 426,4	17,6	1 298	39,5	32 441,7	8,1	114	15,7	2 499,1	33,6
50 až < 100	99	5,9	7 053,0	11,9	432	13,2	30 393,5	7,6	22	3,0	1 523,0	20,5
100 až < 500	117	7,0	26 056,1	44,0	620	18,9	139 837,5	35,1	14	1,9	2 058,7	27,7
500 až < 1 000	14	0,8	9 941,2	16,8	167	5,1	116 920,2	29,4	0	0,0	0,0	0,0
1 000 až < 2 000	2	0,1	2 317,2	3,9	47	1,4	63 104,2	15,9	0	0,0	0,0	0,0
2 000 a více	0	0,0	0,0	0,0	3	0,1	12 069,0	3,0	0	0,0	0,0	0,0
Celkem	1 668	100,0	59 280,9	100,0	3 285	100,0	398 060,8	100,0	725	100,0	7 428,7	100,0

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31.12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Regionální rozmístění ekofarek a jejich obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno níže (viz Tab. 5). Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle adresy provozovny ekofarmy nikoli jejího sídla, tedy dle skutečné lokality hospodaření³.

Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nacházejí v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Karlovarského, Moravskoslezského, Plzeňského a Ústeckého kraje. V těchto pěti krajích se nachází téměř 60 % ploch v EZ a je zde také dosahována nejvyšší průměrná velikost ekofarek (309 ha v kraji Karlovarském a 189 ha v kraji Ústeckém).

V počtu ekologických farek vede dlouhodobě kraj Jihočeský následovaný v roce 2011 krajem Plzeňským, Moravskoslezským a Zlínským.

Z pohledu vývoje došlo meziročně k největšímu procentnímu nárůstu počtu ekofarek ve třech krajích, a to v kraji Pardubickém, Královéhradeckém a Středočeském. Podobně v těchto krajích došlo také k největšímu nárůstu ploch v EZ společně s krajem Plzeňským a Vysočina. Toto potvrzuje i vyšší podíl ploch v přechodném období.

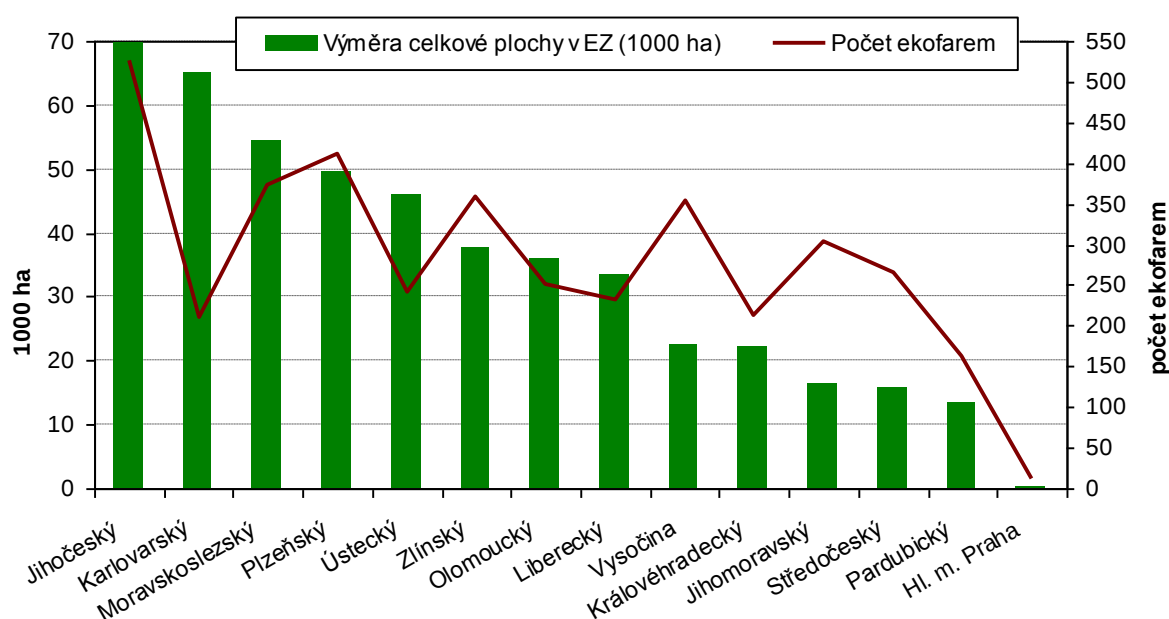
³ Přesto je třeba mít na paměti, že adresa provozovny ekofarmy není také nutně shodná s lokalitou obhospodařovaných pozemků. Přesné umístění ploch v EZ dle krajů popisuje LPIS a je také dostupné v rámci nově spuštěného Registru ekologických podnikatelů <http://eagri.cz/public/app/eagriapp/EKO/Prehled/>

Tab. 5 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011

Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná ekofarma
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Jihočeský	526	69 767,0	14,4	15 357,4	22,0	133
Karlovarský	211	65 226,6	13,5	4 590,9	7,0	309
Moravskoslezský	374	54 417,8	11,3	8 405,4	15,4	146
Plzeňský	412	49 626,6	10,3	14 479,5	29,2	120
Ústecký	242	45 819,0	9,5	5 157,2	11,3	189
Zlínský	359	37 696,8	7,8	4 562,0	12,1	105
Olomoucký	252	36 052,0	7,5	8 228,2	22,8	143
Liberecký	231	33 379,3	6,9	5 432,2	16,3	144
Vysočina	354	22 559,6	4,7	9 348,6	41,4	64
Královéhradecký	214	22 290,6	4,6	5 378,3	24,1	104
Jihomoravský	303	16 354,2	3,4	4 563,2	27,9	54
Středočeský	266	15 809,0	3,3	6 099,4	38,6	59
Pardubický	163	13 542,8	2,8	5 812,3	42,9	83
Hl. m. Praha	13	443,2	0,1	432,6	97,6	34
Celkem	3 920	482 984,4	100,0	97 847,0	20,3	123

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (celková plocha v EZ zahrnuje výměru rybníků).
Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2011

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Odlíšné pořadí dostaneme, pokud seřadíme kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR. V roce 2011 byl celorepublikový průměr (tj. 11,40 %) překročen v osmi krajích, přičemž vysoce nad tímto průměrem s 52,6 % vede Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následuje kraj Liberecký, Moravskoslezský, Zlínský a Ústecký. V produkčních oblastech se zastoupení EZ pohybuje od 2 do 6 %.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy dominuje opět Karlovarský kraj, kde se nachází v ekologickém režimu přes 8 % ploch orné půdy a téměř 85 % ploch travních porostů. Více jak 50 % ploch TTP v ekologickém režimu mají pak další čtyři kraje – Moravskoslezský, Olomoucký, Ústecký a Zlínský (viz Tab. 6). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nachází v kraji Moravskoslezském (83 %) a Vysočině (51 %).

Z pohledu absolutních hodnot je největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (59 329 ha), u orné půdy a trvalých kultur jde o kraj Jihomoravský (9 317 ha a 2 192 ha).

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2011 podíl veškeré půdy v EZ (tj. včetně tzv. ploch ostatních avšak bez rybníků) na celkové z.p. ČR 11,42 %. Do EZ vstoupilo více než 40 % trvalých travních porostů (luk a pastvin), necelé 2 % orné půdy a téměř 10 % ploch trvalých kultur (resp. cca 14 % sadů, 5 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 6 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2011

Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha)	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z.p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	65 202	4 664	56 017	32	124 061	52,56	8,62	84,44	5,15
Liberecký	33 379	1 817	30 022	285	139 895	23,86	2,77	46,01	20,07
Moravskoslezský	54 767	3 621	49 161	609	274 957	19,92	2,11	57,74	83,10
Zlínský	37 695	4 902	30 369	936	193 936	19,44	3,98	53,53	22,95
Ústecký	45 819	2 658	40 430	562	275 682	16,62	1,46	55,97	4,46
Jihočeský	69 755	7 159	59 329	659	491 150	14,20	2,28	36,45	29,14
Plzeňský	49 621	7 728	39 785	274	379 930	13,06	2,99	36,73	15,26
Olomoucký	35 699	2 054	31 584	765	279 763	12,76	0,99	55,99	19,73
Královéhradecký	22 290	2 094	19 576	215	277 926	8,02	1,10	27,66	4,89
Vysočina	22 556	6 796	14 912	321	409 911	5,50	2,15	18,13	50,50
Pardubický	13 543	2 744	10 488	61	271 914	4,98	1,39	17,20	3,20
Jihomoravský	16 354	9 317	4 686	2 192	426 703	3,83	2,63	15,63	8,20
Středočeský	15 805	3 690	11 336	516	663 087	2,38	0,67	15,92	3,53
Hl. m. Praha	443	37	366	0	20 250	2,19	0,25	41,74	0,06
Celkem	482 927	59 281	398 061	7 429	4 229 165	11,42	1,98	40,24	9,73

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); vlastní výpočty ÚZEI

Z pohledu užití půdy trvale dominují v EZ trvalé travní porosty, v roce 2011 s výměrou téměř 400 tis. ha (viz Tab. 7). Jejich plocha se však s růstem celkové výměry ekologicky obhospodařované půdy od roku 2003, kdy byl jejich podíl nejvyšší (90,86 %), již nezvyšuje a na celkové výměře v EZ zůstává okolo 82 % (viz Tab. 8). Jako pozitivní lze označit stabilní růst výměry orné půdy (nárůst o 4 564 ha, tj. o 8 % v roce 2011), kdy její podíl na celkové struktuře půdního fondu v EZ setrval nad hranicí 12 %. Významně stoupá výměra TK (nárůst o 1 490 ha, tj. 25% nárůst v roce 2011), z toho plochy vinic vzrostly meziročně o 20 %, plochy sadů o 26 % a podobně vzrostla i výměra chmelnic.

Tab. 7 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999-2011)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178	44 906	54 717	59 281
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596	329 232	369 057	398 061
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105	4 331	5 939	7 429
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753	19 937 ²	18 054	18 157
Celková plocha	110 755	165 699	218 114¹	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632	398 406	447 767	482 927

¹⁾ Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva různé oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha.

²⁾ Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

Zdroj: MZe (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

Tab. 8 Srovnání struktury půdního fondu v EZ ve vybraných letech (1999 až 2011)

Užití půdy	1999		2003		2005		2008		2010		2011		Meziroční změna 2011/10
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	
Orná půda	13 776	12,44	19 637	7,70	20 766	8,14	35 178	10,30	54 717	12,22	59 281	12,28	8,34
Trvalé travní porosty	96 044	86,72	231 683	90,86	209 956	82,34	281 596	82,43	369 057	82,42	398 061	82,43	7,86
Trvalé kultury (sady, vinice, chmelnice)	359	0,32	928	0,36	820	0,32	3 105	0,91	5 939	1,33	7 429	1,54	25,08
Ostatní plochy	576	0,52	2 747	1,08	23 440	9,19	21 753	6,37	18 054	4,03	18 157	3,76	0,57
Celková plocha	110 755	100,00	254 995	100,00	254 982	100,00	341 632	100,00	447 767	100,00	482 927	100,00	7,85

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách

Níže uvedená data o rostlinné výrobě vycházejí již ze samostatného šetření ÚZEI. Dle těchto dat bylo v roce 2011 obhospodařováno ekologickým způsobem celkem 460 498 ha, z nichž 12,8 % zaujímá orná půda (tj. 58 760 ha, z toho je 38 % v přechodném období), 85,7 % TTP (tj. 394 441 ha, z toho cca 20 % v přechodném období) a zbylé 1,6 % trvalé kultury (tj. 7 298 ha, z toho 54 % v přechodném období), (viz Tab. 9).

Hlavními plodinami na orné půdě jsou obiloviny (41% podíl) a píce (43% podíl). V roce 2011 byla výměra pícnin (téměř z 90 % tvořeny víceletými pícninami) poprvé větší než výměra obilovin. Plocha obilovin v posledních třech letech stagnovala okolo 24,5 tis. ha, zatímco plocha pícnin vzrostla téměř dvojnásobně (z 14,5 tis. ha v roce 2009 na 25,5 tis. ha v roce 2011). Z obilovin je nejčastěji pěstována, stejně jako v předešlých letech, pšenice a oves, které společně zabíraly více jak 50 % celkové plochy obilovin v EZ (resp. téměř 60 % v případě zahrnutí špaldy). S podílem ploch nad 10 % následují ječmen a tritikále.

Přes 3 % plochy OP zabírají luskoviny na zrno, kdy byl pěstován zejména hrách setý (třetina ploch) a nově také sója (27 % ploch). Významně stoupla výměra technických plodin (z 5 na 7 % plochy OP), což bylo způsobeno jednak téměř trojnásobným nárůstem ploch léčivých, aromatických a kořeninových rostlin (LAKR) a dále významným zvýšením ploch ostatních olejnin (nárůst o 170 %). V rámci pěstování LAKR došlo k rozšíření ploch kmínu a ostropestřce mariánského a plochy LAKR zabíraly zhruba třetinu ploch technických plodin. Olejny tvořily 55 % ploch technických plodin a stejně jako v předchozích letech dominovalo pěstování hořčice a řepky (31 % resp. 33 % celkové plochy olejnin). Téměř třetinu ploch olejnin tvořila nově kategorie ostatní olejny. Nárůst ploch u této kategorie byl způsoben zpřesněním metodiky a přesunem pěstování dýní olejných z ostatní plodové zeleniny, kde bylo doposud uváděno. Pěstování zeleniny a okopanin zůstává trvale na nízké úrovni. Plocha zeleniny meziročně poklesla a pěstuje se na 1,3 % orné půdy, většinu plochy zabírá zelenina plodová, a to pěstování dýní (z celkové plochy 744 ha zeleniny tvoří dýně téměř 80 %). S ohledem na pokračující vyřazování dýní olejných se předpokládá další výrazný pokles celkové výměry zeleniny. Okopaniny zabírají pouze 0,5 % orné půdy a jedná se převážně o pěstování brambor (97 % plochy okopanin).

V rámci TTP byly v roce 2011 rozlišovány pouze louky a pastviny (40:60), zrušeno bylo sledování extenzivních pastvin, jelikož tato kategorie není formálně specifikována a zařazení je závislé na subjektivním posouzení inspektora / zemědělce dle existující mezinárodní definice⁴.

Plocha TK je tvořena převážně ovocnými sady (86,5 % celkové plochy TK), 13,5 % pokrývají vinice a plocha chmelnic je zatím zanedbatelná. Z ovocných dřevin dominují jednoznačně jabloně s 36% podílem. Následují švestky (21 % ploch) a třešně / višně a meruňky shodně s 10,5% podílem.

⁴ Jedná se o trvalé pastviny s nízkým výnosem, obvykle na půdě nízké kvality, např. opuštěné, horské, špatně přístupné pozemky, ve vyšších nadmořských výškách apod. Tyto plochy je obvykle možné využít jen pro extenzivní pastvu (s nízkým zatížením), zpravidla se nesečou.

Objem ekologické produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2011 dosáhl 933 932 tun (nárůst o cca 136 tis. tun, tj. 17 % proti 2010), z toho však produkce píce (přepočtená na seno) tvořila téměř 93 % (tj. 815,1 tis. tun z TTP a dalších 53,2 tis. tun z pícnin na orné půdě). Celková produkce z orné půdy činila 112 759 tun (12% podíl), z nich cca 44 % tvořily obiloviny (tj. 49 405 tun) a 47 % pícniny na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosahují největší objem produkce, obdobně jako u výměry, pšenice a oves (tvoří více než 45 % celkové produkce obilovin, resp. až 57 % při zahrnutí špaldy). V roce 2011 byl u většiny obilovin (s výjimkou žita a tritikále) zaznamenán nižší hektarový výnos. K významnému snížení hektarového výnosu (o cca 40 %) došlo také u olejnin (z důvodu zařazení dýní olejných s výnosem pod 0,5 t/ha a snížení výnosu hořčice) a u LAKR (z důvodu ukončení pěstování bylin největším pěstitelem). Objem produkce zeleniny dosáhl 2 258 tun (2% podíl), z toho 60 % tvoří, stejně jako v předchozích letech, produkce mrkve a 34 % produkce dýní.

Celková produkce u TK dosáhla 6 117 tun, z toho 75,5 % připadá na ovocné sady a 24,4 % (12,2 % v roce 2010) na vinice. V rámci ovocných sadů dosahují největší objem produkce jabloně (téměř 60% podíl), následují meruňky a hrušně (10% podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů poklesl meziročně o 27 % na 1,72 t/ha, což bylo způsobeno jednak nižší produkcí u nových výsadb (nástup plodnosti), dále vlivem počasí, kdy mrazy zničily velkou plochu jabloní, hrušní, švestek a bobulovin. Naopak příznivý rok byl pro meruňky a broskve. Téměř o 30 % vzrostl hektarový výnos také u vinic.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují trvale vyšší podíl luskoviny na zrno (8,3 % v 2011; viz Tab. 10). Vyšší než 5% podíl si udržuje zelenina a dále pícniny na OP. Podíl ploch obilovin v EZ na jejich celkové výměře v ČR zůstává nadále pod 2 %, avšak u ovsa, tritikále a žita se podíl pohyboval mezi 5,7 až 10,8 % jejich celkové osevní plochy v roce 2011. V rámci technických plodin dosahují významného podílu ploch v EZ také LAKR (16,9 % na jejich celkové výměře).

Podíl objemu bioprodukce na celkové produkci v ČR nedosahuje u žádné hlavní kategorie plodin na OP nad 5 %. Nejvyšší podíl mají luskoviny na zrno (4,1 %). Produkce bio obilovin tvoří jen 0,6 % jejich celkové sklizně, pícniny necelé 2 % a zelenina okolo 1 %. Pokud srovnáme jednotlivé plodiny, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni dosahuje oves (5,3 %) a dále LAKR (7,7 %).

Objem ekologické produkce na orné půdě meziročně vzrostl o téměř 30 %, přičemž tento absolutní nárůst byl způsoben především růstem produkce pícnin na OP (o 38 %) a dále produkce obilovin (o 22 %), zejména pšenice. Plocha orné půdy meziročně vzrostla o 8,0 % (resp. o 30 % u ploch pouze v ekologickém režimu). Největší absolutní nárůst byl zaznamenán jednoznačně u pícnin (nárůst plochy o 16 %) a technických plodin, konkrétně LAKR (nárůst o téměř 50 %). Celková plocha TTP vzrostla o 5 % a plocha TK o 30 %.

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	851	22 539,32	36 220,51	58 759,83	112 759,18	n.a.
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	452	6 765,30	17 616,31	24 381,61	49 404,56	2,80
Pšenice obecná	198	2 851,09	4 555,07	7 406,16	13 824,71	3,04
Špalda	63	108,07	2 050,29	2 158,36	5 637,60	2,75
Pšenice tvrdá	6	13,57	73,08	86,65	279,60	3,83
Žito	60	137,25	1 289,71	1 426,96	4 006,86	3,11
Ječmen	133	1 130,11	2 194,06	3 324,17	5 770,64	2,63
Oves	263	1 300,50	3 573,05	4 873,55	8 635,99	2,42
Tritikále	106	856,87	2 217,84	3 074,71	6 706,51	3,02
Kukuřice na zrno	10	224,87	514,37	739,24	2 610,20	5,07
Pohanka	41	65,98	816,42	882,40	1 309,45	1,60
Proso	4	1,98	68,46	70,44	50,00	0,73
Ostatní obiloviny na zrno (vč. osiv)	12	75,01	263,96	338,97	573,00	2,17
Luskoviny na zrno celkem (suché luskoviny)	70	524,13	1 320,88	1 845,01	2 630,18	1,99
Hrách	31	268,92	325,03	593,95	734,11	2,26
Fazole	2	0,00	0,60	0,60	0,40	0,67
Bob	7	0,00	233,00	233,00	544,00	2,33
Lupina	13	11,96	135,78	147,74	220,30	1,62
Sója	8	69,75	427,26	497,01	827,50	1,94
Pelushka	12	135,85	120,42	256,27	148,87	1,24
Ostatní luskoviny	4	37,65	78,79	116,44	155,00	1,97
Okopaniny celkem	175	70,69	217,89	288,58	3 816,92	17,52
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	172	67,82	212,90	280,72	3 722,81	17,49
Cukrová řepa (vč. sadby)	3	1,28	0,26	1,54	4,80	18,46
Ostatní krmné okopaniny a brukvovité (bez osiv)	14	1,59	4,73	6,32	89,31	18,88
Technické plodiny celkem	85	2 486,37	1 758,21	4 244,58	1 211,02	0,69
Olejniny	36	1 461,53	857,78	2 319,31	594,15	0,69
Slunečnice	4	23,17	90,30	113,47	158,10	1,75
Sója	1	0,00	27,03	27,03	55,00	2,03
Řepka a řepice	0	773,22	0,00	773,22	0,00	n.a.
Len (setý olejní – semeno)	1	0,00	14,49	14,49	21,00	1,45
Mák	7	9,00	0,77	9,77	0,46	0,60
Hořčice	15	475,99	235,44	711,43	198,79	0,84
Ostatní olejniny	11	180,15	489,75	669,90	160,80	0,33
Textilní plodiny	0	0,00	0,00	0,00	0,00	n.a.
LAKR	47	629,46	819,54	1 449,00	538,32	0,66
Ostatní technické plodiny	7	395,38	80,89	476,27	78,55	0,97

¹⁾ Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011 - pokračování

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Čerstvá zelenina, melouny, jahody celkem	99	77,26	667,02	744,28	2 258,31	3,39
Košťáloviny / brukvovité	39	0,84	6,38	7,22	49,62	7,78
Květák a brokolice	17	0,10	1,60	1,70	6,98	4,36
Kapusta	12	0,00	0,83	0,83	3,81	4,59
Hlávkové zelí	33	0,71	2,86	3,57	33,61	11,75
Čínské zelí	2	0,03	0,15	0,18	0,65	4,33
Ostatní košťáloviny / brukvovité	12	0,00	0,94	0,94	4,57	4,86
Listová / stonková zelenina	45	0,57	13,94	14,51	26,81	1,92
Celer řapíkatý	5	0,00	0,23	0,23	0,90	3,91
Pór	18	0,00	1,29	1,29	2,18	1,69
Salát	30	0,56	2,27	2,83	8,08	3,56
Čekanka	3	0,00	0,07	0,07	0,14	2,00
Špenát	18	0,00	1,07	1,07	2,38	2,22
Chřest	2	0,00	0,13	0,13	0,15	1,15
Ostatní listová / stonková zel.	15	0,01	8,88	8,89	12,98	1,46
Plodová zelenina	63	56,72	564,62	621,34	806,08	1,43
Rajče	28	0,37	1,66	2,03	7,41	4,46
Paprika	22	0,05	1,43	1,48	4,93	3,45
Okurek	28	1,70	2,58	4,28	13,32	5,16
Melouny	5	0,00	0,60	0,60	3,70	6,17
Dýně	49	38,66	555,30	593,96	771,18	1,39
Ostatní plodová zelenina	12	15,94	3,05	18,99	5,54	1,82
Kořenová a hlízová zelenina	74	8,15	75,13	83,28	1 359,95	18,10
Mrkev	54	0,97	52,85	53,82	1 246,20	23,58
Petržel	30	0,45	1,88	2,33	5,05	2,69
Česnek	41	0,72	2,64	3,36	6,75	2,56
Cibule i šalotka	50	5,53	11,13	16,66	81,20	7,30
Celer bulvový	16	0,26	0,88	1,14	5,75	6,53
Ostatní kořenová / hlízová zel.	21	0,22	5,75	5,97	15,00	2,61
Luskoviny	23	6,06	1,81	7,87	3,57	1,97
Hrášek	16	0,31	0,93	1,24	1,26	1,35
Fazole a zelená fazolka	16	0,21	0,87	1,08	2,30	2,64
Ostatní luskoviny	1	5,54	0,01	5,55	0,01	1,00
Ostatní zelenina	6	2,03	2,43	4,46	4,23	1,74
Jahody	24	2,89	2,71	5,60	8,05	2,97
Pícniny na OP - píce v seně	568	11 910,88	13 576,80	25 487,68	53 177,59	3,92
Jednoleté pícniny – v seně	55	1 123,66	1 506,51	2 630,17	6 094,85	4,05
Kukuřice na zeleno (na siláž)	5	98,83	264,06	362,89	4 714,75	17,85
Ostatní jednoleté pícniny- v seně	51	1 024,83	1 242,45	2 267,28	5 151,90	4,15
Víceleté pícniny – v seně	543	10 787,22	12 070,29	22 857,51	47 082,74	3,90
Další plodiny na OP	12	95,08	339,05	434,13	260,60	0,77
Květiny a okrasné rostliny (bez pěstitelských školek)	0	0,00	0,00	0,00	0,00	n.a.
Orná půda na osivo a sadbu	12	95,08	339,05	434,13	260,60	0,77
Půda ladem (součást osevního postupu)	94	609,61	724,35	1 333,96	0,00	n.a.
Houby	0	0,00	0,00	0,00	0,00	n.a.

¹⁾ Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011 – pokračování

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Trvalé travní porosty						
TTP celkem (píce v seně)	2 114	79 383,75	315 056,75	394 440,50	815 055,64	2,59
Louky	1 687	43 894,55	117 315,98	161 210,53	324 821,63	2,77
Pastviny (včetně extenzivní pastvy)	1 870	35 489,20	197 740,77	233 229,97	490 234,01	2,48

¹⁾ Počet ekofare^m, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na ekofarmách v roce 2011 – pokračování

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologický režim - plocha skutečně produkční	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Trvalé kultury							
TK celkem	356	3 926,69	3 371,30	7 297,99	3 124,31	6 116,85	1,96
Ovocné sady	314	3 381,83	2 927,23	6 309,06	2 680,92	4 620,72	1,72
Jabloně	257	959,94	1 303,34	2 263,28	1 266,39	2 657,48	2,10
Hrušně	153	128,73	304,79	433,52	266,10	474,89	1,78
Meruňky	54	448,10	210,01	658,11	199,03	497,39	2,50
Nektarinky	0	0,35	0,00	0,35	0,00	0,00	n.a.
Broskvoně	22	79,43	11,03	90,46	10,08	33,42	3,32
Třešně / višně	138	293,19	371,41	664,60	307,93	422,31	1,37
Švestky	211	880,54	445,60	1 326,14	360,03	383,85	1,07
Ostatní ovoce	27	152,30	95,06	247,36	91,48	95,33	1,04
Ořechy	71	119,67	20,87	140,54	15,92	17,26	1,08
Bobuloviny	33	319,58	165,12	484,70	163,96	38,79	0,24
Vinice	45	536,03	442,31	978,34	441,63	1 494,63	3,38
Chmelnice	1	8,83	1,76	10,59	1,76	1,50	0,85

¹⁾ Počet ekofare^m, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Z regionálního pohledu odpovídají údaje zjištěné šetřením ÚZEI oficiální statistice ke konci roku. V rozloze celkové půdy v EZ dominují kraje Jihočeský, Karlovarský, Moravskoslezský, Plzeňský a Ústecký (viz Tab. 11).

Největší rozloha ekologicky obhospodařované orné půdy se nachází v kraji Jihomoravském, následovaném krajem Plzeňským a Jihočeským (společně 42 % celkové OP v EZ). V Jihomoravském kraji se nachází také největší rozlohy téměř všech plodin pěstovaných na orné půdě (17 % ploch obilovin, 30 % luskovin, 27 % okopanin, 29 % olejnin a až 82 % ploch zeleniny), s výjimkou píce, jejichž zastoupení na OP je v tomto kraji naopak nejnižší. Současně se v tomto kraji nachází také nejvíce TK (téměř 30 % jejich celkové výměry v EZ, konkrétně 19 % ekologických sadů a až 93 % ekologických vinic). Následuje kraj Zlínský s 15% podílem ekosadů. Nejvíce ploch ekologických TTP má stejně jako v předchozích letech kraj Jihočeský, Karlovarský a Moravskoslezský (společně 41 % všech TTP v EZ). Z pohledu podílu TTP na celkové z.p. kraje zařazené do EZ byl dosažen nejvyšší podíl v kraji Libereckém (94 %), Karlovarském a Ústeckém (shodně 93 %).

Tab. 10 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2010 a 2011 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2011

Plodiny	2010		2011		Struktura plodin 2011 (%)	Meziroční změna (%)		2011			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarový výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	24 485,85	40 565	24 381,61	49 405	41,49	21,79	-3,22	1 479 484	8 284 806	5,60	1,65	0,60	50,08
Pšenice	6 247,19	9 153	7 492,81	14 104	30,73	54,09	-6,89	863 132	4 913 048	5,69	0,87	0,29	53,54
Špalda	2 231,48	6 136	2 158,36	5 638	8,85	-8,13	-5,52	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.	n.d.
Ječmen	2 927,14	3 912	3 324,17	5 771	13,63	47,51	-6,88	372 780	1 813 679	4,87	0,89	0,32	54,06
Žito	2 162,60	4 888	1 426,96	4 007	5,85	-18,02	10,29	24 985	118 456	4,74	5,71	3,38	65,53
Oves	5 200,13	7 210	4 873,55	8 636	19,99	19,77	-4,72	45 236	164 248	3,63	10,77	5,26	66,57
Tritikále	3 477,70	4 356	3 074,71	6 707	12,61	53,95	2,49	43 529	196 918	4,52	7,06	3,41	66,84
Kukuřice na zrna	698,04	2 164	739,24	2 610	3,03	20,62	-0,38	121 006	1 063 736	8,79	0,61	0,25	57,73
Luskoviny na zrna	1 785,21	2 016	1 845,01	2 630	3,14	30,46	-2,88	22 316	63 564	2,85	8,27	4,14	69,91
Hrách	1 008,56	695	593,95	734	32,19	5,68	11,21	17 189	52 341	3,05	3,46	1,40	74,17
Okopaniny	282,68	3 132	288,58	3 817	0,49	21,87	10,52	85 362	4 725 449	55,36	0,34	0,08	31,64
Brambory	228,73	2 482	280,72	3 723	97,28	49,96	3,79	26 450	805 331	30,45	1,06	0,46	57,43
Technické plodiny	2 854,09	787	4 244,58	1 211	7,22	53,93	-39,37	474 609	1 193 625	2,51	0,89	0,10	27,39
Olejniny	2 303,25	508	2 319,31	594	54,64	16,86	-39,38	464 405	1 183 736	2,55	0,50	0,05	27,17
Řepka	864,73	6	773,22	0	33,34	-100,00	n.a.	373 386	1 046 071	2,80	0,21	0,00	n.a.
Hořčice	983,59	245	711,43	199	30,67	-18,88	-41,87	18 122	16 833	0,93	3,93	1,18	90,90
LAKR	498,79	271	1 449,00	538	34,14	98,49	-41,75	8 588	7 015	0,82	16,87	7,67	80,41
Zelenina	1 033,33	1 961	744,28	2 258	1,27	15,14	47,69	9 591	207 402	21,63	7,76	1,09	15,66
Pícniny	21 974,21	38 628	25 487,68	53 178	43,38	37,67	3,15	411 695	2 963 812	7,20	6,19	1,79	54,41

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2010 a 2011; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 11 Struktura užití půdy v EZ v krajích ČR v roce 2011

Kraj ¹⁾	Počet ekofare	OP	Obiloviny	Luskoviny	Okopaniny	Technické plodiny	Olejniny	Zelenina	Píce	TTP	TK	Sady	Celkem z.p.
Jihomoravský	322	8 995,03	4 150,89	547,60	77,69	862,71	677,19	608,05	2 536,36	4 420,57	2 128,94	1 217,95	15 544,54
Plzeňský	424	7 945,61	2 732,08	209,47	24,04	987,62	337,36	0,30	3 837,05	39 293,17	265,92	265,92	47 504,70
Jihočeský	538	7 769,29	3 271,86	353,67	75,35	664,07	338,59	6,97	3 239,33	59 305,38	641,54	640,63	67 716,21
Vysočina	364	5 967,02	2 325,02	210,24	36,29	582,01	313,90	48,58	2 631,38	14 492,00	356,34	355,21	20 815,36
Zlínský	371	4 951,51	2 049,32	112,18	6,70	240,50	138,05	19,57	2 200,15	29 980,66	935,96	935,96	35 868,13
Karlovarský	212	4 128,37	2 103,63	47,11	10,08	86,39	20,24	0,15	1 846,94	52 512,86	25,47	25,47	56 666,70
Středočeský	276	3 643,31	1 778,98	103,39	10,07	140,11	87,66	15,62	1 449,71	11 485,18	539,87	477,29	15 668,36
Moravskoslezský	384	3 634,55	1 762,22	130,46	11,88	26,07	26,07	3,80	1 533,41	48 978,74	702,96	702,96	53 316,25
Ústecký	244	2 670,51	1 131,58	28,17	2,10	221,64	7,57	4,78	1 152,58	40 677,57	544,22	536,18	43 892,30
Olomoucký	255	2 550,62	1 074,30	77,20	14,40	34,30	0,10	5,84	1 342,47	32 867,87	605,64	600,72	36 024,13
Pardubický	165	2 533,73	567,86	0,38	6,25	176,50	174,40	2,97	1 738,71	10 696,01	67,84	67,84	13 297,58
Královéhradecký	216	2 098,55	886,81	25,14	10,09	195,02	174,84	26,22	771,94	19 803,10	208,90	208,90	22 110,55
Liberecký	238	1 782,14	540,67	0,00	3,64	27,64	23,33	1,36	1 124,55	29 580,21	273,98	273,98	31 636,33
Hl. m. Praha	15	89,60	6,39	0,00	0,00	0,01	0,01	0,07	83,10	347,18	0,41	0,05	437,19
Celkem	4 024	58 759,84	24 381,61	1 845,01	288,58	4 244,59	2 319,31	744,28	25 487,68	394 440,50	7 297,99	6 309,06	460 498,33

¹⁾ Kraje jsou v tabulce seřazeny dle výměry orné půdy v EZ; uváděné výměry jsou v hektarech.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách

V roce 2011 bylo na ekofarmách chováno okolo 305 tis. kusů zvířat⁵ (nárůst o více jak 20 % proti roku 2010), což při přepočtu na dobytčí jednotky představuje zhruba 144 tis. DJ⁶. Tento údaj zahrnuje pouze tzv. BIO zvířata, nebo-li zvířata po přechodném období již v ekologickém režimu.

Nejdůležitější skupinou zvířat v EZ je jednoznačně chov skotu s 87,1% podílem na celkovém počtu DJ (příp. 83,2 % bez dojnic), následovaný chovem ovcí s podílem 8,3 % (viz Tab. 12).

Z meziročního srovnání je patrný zejména výrazný nárůst počtu ovcí (o 38,3 %) způsobený zejména vstupem nových chovatelů do EZ (zvýšení z 444 na 655 chovatelů). Zrychlil se také nárůst počtu koní (meziročně o 34 %), což je dáno opět zvýšením počtu chovatelů na více jak 500 ekofarem. Nárůst stavu zvířat okolo 20 % byl zaznamenán druhým rokem u chovu koz a drůbeže. Zatímco u chovu koz bylo důvodem zvýšení počtu ekofarem s jejich chovem, u drůbeže počet ekofarem stagnoval okolo 40 podniků, ale došlo ke změně ve struktuře, kdy výrazně poklesly stavy ostatní drůbeže (o 40 %) a naopak stouply stavy brojlerů (o 44 %). Stavy nosnic stagnovaly na ložských hodnotách. Pokles stavu zvířat byl zaznamenán u chovu prasat (o 11,4 %), a to i přes zachování počtu 19 chovatelů. Druhým rokem také poklesly, opět o třetinu, stavy včel.

V rámci skotu pokračoval pozitivní trend u chovu dojnic, jejichž stavy vzrostly o dalších téměř 33 % na celkových 5 686 kusů. Stále však poměr dojnic na celkovém stavu skotu v EZ výrazně zaostává za celorepublikovým poměrem (3,3 % v EZ proti celkovým 27,8 %).

Podíl na celkových stavech zvířat v ČR ukazuje, že největší zastoupení v EZ má chov ovcí a dále koz (38 % ovcí a 27 % koz je již chováno ekologicky). U chovu skotu celkem se jedná o 13 %, z toho však podíl dojnic na jejich celkovém stavu v ČR dosahuje pouze 1,5 %. U chovu prasat a drůbeže je tento podíl ještě nižší a pohybuje se dlouhodobě pouze okolo 0,1 %, resp. 0,2 % (platí jak pro nosnice, tak brojlerů). Zhruba 16 % koní je chováno ekologickým způsobem.

⁵ Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat).

⁶ DJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z nařízení Komise (ES) č. 1974/2006.

Tab. 12 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2010 a 2011

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech BIO zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu BIO zvířat 2011/10 (%)
	2011	2010	2011	
Skot (celkem)	1 378	151 814	174 644	15,04
Skot do 1 roku	1 181	36 847	45 706	24,04
Z toho: telata na porážku	97	1 086	1 550	42,73
ostatní telata	1 167	35 761	44 156	23,48
Skot mezi 1. a 2. rokem	1 098	30 419	30 592	0,57
Z toho: na porážku	288	3 780	3 137	-17,01
ostatní skot	1 046	26 639	27 455	3,06
Skot nad 2 roky	1 347	84 548	98 346	16,32
Z toho: dojnice	88	4 303	5 686	32,14
KBTPM	1 271	69 120	79 298	14,73
na porážku	393	3 733	3 104	-16,85
ostatní skot	912	7 392	10 258	38,77
Ovce (celkem)	655	57 587	79 657	38,32
Ovce - chovné samice	644	36 151	49 220	36,15
Ostatní ovce	599	21 436	30 437	41,99
Kozy (celkem)	221	5 223	6 317	20,95
Kozy - chovné samice	215	3 563	4 356	22,26
Ostatní kozy	165	1 660	1 961	18,13
Prasata (celkem)	19	1 972	1 748	-11,36
Výkrmová prasata	15	1 670	1 519	-9,04
Chovné prasnice	18	185	182	-1,62
Ostatní prasata	16	117	47	-59,83
Drůbež (celkem)	44	31 170	37 348	19,82
Brojleři	10	15 811	22 793	44,16
Nosnice	36	13 513	13 432	-0,60
Ostatní (krůty, kachny, husy)	20	1 846	1 123	-39,17
Koně (celkem)	515	3 662	4 903	33,89
Včely (počet rojů)	6	806	551	-31,64
Ryby (celkem)	3	0	1 256	n.a.
Ostatní zvířata	35	295	417	41,36
Poníci	17	54	86	59,26
Osli	12	19	35	84,21
Králíci	3	55	207	276,36
Ostatní ¹⁾	3	167	89	-46,71

¹⁾ Kategorie „Ostatní“ v rámci ostatních zvířat zahrnuje v roce 2011 pouze chov bizonů. V roce 2010 šlo o 43 bizonů, 100 jelenovitých a 24 praturů.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2010 a 2011

Kromě počtu tzv. BIO zvířat chovaných na ekofarmě jsou navíc sledovány, u základních kategorií, i celkové stavy všech zvířat vyskytujících se na ekofarmě (tj. počet všech zvířat včetně zvířat v přechodném období, avšak nikoli zvířat konvenčních). Ze srovnání celkového stavu zvířat a tzv. BIO zvířat chovaných na ekofarmách vychází, že zhruba 17 % skotu, 19 % ovcí a koz, 7 % prasat a 28 % koní chovaných na ekofarmách není ještě plně v ekologii.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2011 chováno 322 tis. kusů přežvýkavců (viz Tab. 13), což je okolo 178 tis. DJ. Dominantní postavení stejně jako při sledování pouze BIO zvířat má chov skotu s podílem 65 % (resp. 87 % při přepočtu na DJ). Zatížení travních porostů⁷ se v EZ při výměře 394 441 ha TTP pohybovalo v roce 2011 okolo 0,45 DJ / ha a mírně vzrůstá (z 0,31 DJ / ha TTP v roce 2001). Pro srovnání v rámci celého zemědělství ČR se zatížení pohybovalo v roce 2011 okolo 1,1 DJ / ha TTP⁸.

Tab. 13 Počet všech zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2010 a 2011

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna počtu zvířat 2011/10 (%)
	2011	2010	2011	
Skot	2 025	195 237	209 221	7,16
<i>Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců</i>	1 464	42 649	42 344	-0,72
<i>Skot ve věku nad 6 měsíc do 24 měsíců</i>	2 277	43 456	49 782	14,56
<i>Skot ve věku nad 24 měsíců</i>	1 895	109 132	117 095	7,30
Ovce	1 008	86 353	98 180	13,70
Kozy	327	7 394	7 837	5,99
Koně	740	6 520	6 773	3,88
Přežvýkavci	x	295 504	322 011	8,97
Prasata	28	2 246	1 886	-16,03

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2010 a 2011

Zastoupení hlavních kategorií zvířat chovaných na ekofarmách v jednotlivých krajích ČR ukazuje Tab. 14. Z této tabulky je patrné, že nejvíce ekofarem a taktéž největší množství zvířat chovaných na ekofarmách se nachází, stejně jako v roce 2010, v kraji Jihočeském a následně kraji Karlovarském. Jihočeský kraj drží prvenství v počtu ekofarem u všech sledovaných kategorií zvířat s výjimkou chovu koní a nachází se zde nejvíce kusů skotu (přes 16 % jejich celkového počtu v EZ). Na chov koz se trvale specializují ekofarmy v kraji Karlovarském, Jihočeském a Libereckém (společně pokrývají čtvrtinu stavu koz v EZ). Nejvyšší stavy ovcí byly opět ve Zlínském kraji (13 % jejich celkového počtu). Stejně tak chov prasat zůstává dominantou kraje Vysočina a chová se zde více jak polovina prasat v EZ. Koně se vyskytují nejčastěji ve třech krajích, a to Karlovarském, Plzeňském a Ústeckém (pokrývají třetinu stavu koní).

⁷ Počet DJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu.

⁸ Je ale třeba zdůraznit, že výše zatížení je pouze orientační, protože zahrnuje všechny přežvýkavce bez ohledu na to, zda skutečně píci zkrmuji (např. kategorie skotu jako jsou dojnice a ostatní skot nad 6 měsíců (mimo krav BTPM) využívají píci jen z 30% - viz výsledky NAZV QH 81280).

Tab. 14 Zastoupení hlavních kategorií zvířat na ekofarmách dle krajů ČR v roce 2011

Kraj	Skot		Ovce		Kozy		Prasata		Koně	
	Počet ekofarem	Počet zvířat (ks)	Počet ekofarem	Počet zvířat (ks)	Počet ekofarem	Počet zvířat (ks)	Počet ekofarem	Počet zvířat (ks)	Počet ekofarem	Počet zvířat (ks)
Hl. m. Praha	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Středočeský	93	4 779	64	6 659	26	827	1	36	51	551
Jihočeský	339	34 472	125	8 645	45	1 011	5	121	71	705
Plzeňský	243	25 145	100	9 719	26	530	3	57	86	796
Karlovarský	145	29 338	68	8 948	35	1 057	4	477	74	754
Ústecký	160	17 827	64	7 039	27	664	0	0	64	720
Liberecký	132	14 423	85	9 796	27	980	1	5	60	606
Královéhradecký	109	9 702	74	8 307	21	288	5	63	59	606
Pardubický	97	6 626	48	4 690	13	265	0	0	30	134
Vysočina	147	9 448	73	5 033	21	935	3	970	44	335
Jihomoravský	30	1 172	30	4 128	12	281	2	49	14	104
Olomoucký	136	14 698	56	3 924	21	162	2	7	55	474
Zlínský	175	15 394	112	12 982	25	516	2	101	62	470
Moravskoslezský	219	26 197	109	8 310	28	321	0	0	70	518
Celkem	2 025	209 221	1 008	98 180	327	7 837	28	1 886	740	6 773

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Podobně jako v předchozích letech byla sledována také živočišná produkce z ekologických chovů zvířat. Snahou je získat objem reálné bioprodukce z ekofarem (tj. produkce, která může být prodána v bio kvalitě) a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Ze získaných údajů vyplývá, že produkce biomasa činila v roce 2011 celkem cca 4,8 tis. tun (nárůst o 8,6 %). Největší podíl tvoří maso hovězí (tj. 4,1 tis. tun, 87 %), necelých 8 % pak maso skopové / jehněčí. Meziročně nejvíce vzrostla produkce drůbežího masa, což bylo způsobeno rozšířením výroby u největších chovatelů brojlerů (nárůst stavů o 44 %). Naopak pokles produkce nastal u masa kozího a králíčího, přičemž u kozího masa byl pokles s největší pravděpodobností způsoben chybným uvedením části produkce roku 2010 v živé namísto jatečné hmotnosti.

Kromě vlastní produkce masa je od roku 2010 také evidován prodej živých zvířat. V roce 2011 bylo v rámci zástavu prodáno 37 830 kusů telat a 11 426 kusů jehňat (nárůst o 50 %, resp. 84 %). Pro potřebu srovnání s minulými hodnotami produkce masa, kdy byly do objemu masa započítávány také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl prodaný zástav expertně také přepočten na objem masa. U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50% výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50% výtěžnost (viz Tab. 15). Významně vzrostl také prodej chovných zvířat (od 30 % u prasat do 176 % u ovce), což bylo způsobeno zejména snahou navýšit stavy zvířat a vyhovět tak plánovanému vyššímu minimálnímu limitu zatížení v EZ při podávání žádosti o dotace.

V rámci mléčné produkce bylo vyprodukováno 27,4 mil. l mléka (nárůst o více jak 53 % proti 17,9 mil. l v roce 2010), okolo 65 tun sýrů (o zhruba třetinu více než v roce 2010) a dalších cca 64 tun mléčných produktů (z toho většinu tvořily výrobky blízké jogurtu⁹). Pokles produkce u másla a tvarohu byl, vzhledem k malému objemu produkce, způsoben zrušením činnosti u ekofarmy s významným podílem jejich výroby. Podobně byla ovlivněna i výroba smetany. Meziroční nárůst produkce mléka

⁹ V kategorii jogurt jsou zařazeny výrobky: jogurt, jogurtové mléko, zákys a kefir.

je způsoben převážně růstem produkce mléka kravského, jehož podíl činil 97 % a odpovídá trendu zvyšování počtu dojnic v EZ.

Po výrazném téměř dvojnásobném nárůstu produkce vajec v roce 2010 zůstala jejich produkce v roce 2011 na podobných hodnotách (tj. 2 758 tis. kusů neboli při uvažované průměrné hmotnosti 62,5 g na vejce okolo 172 tun vajec), což odpovídá i stagnujícímu počtu nosnic. Produkce medu i přes nárůst ekofarem s chovem včel (ze 4 na 6) poklesla z 19 na 16 tun. Pokles byl způsoben ukončením činnosti dominantního producenta medu v průběhu roku 2011.

Tab. 15 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2010 a 2011

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna 2011/10 (%)
		2011	2010	2011	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	1 245	6 515,59	7 536,74	15,67
Hovězí - maso	1 000 kg	1 068	3 734,46	4 132,04	10,65
Hovězí - zástav	1 000 kg	966	2 781,13	3 404,70	22,42
Skopové / jehněčí	1 000 kg	576	407,41	466,65	14,54
Skopové / jehněčí - maso	1 000 kg	488	x	352,39	x
Skopové / jehněčí - zástav	1 000 kg	320	x	114,26	x
Kozí	1 000 kg	97	29,60	18,20	-38,51
Vepřové	1 000 kg	17	144,61	144,62	0,01
Drůbeží	1 000 kg	22	77,93	123,15	58,02
Králíčí	1 000 kg	2	0,45	0,26	-42,67
Další maso ¹⁾	1 000 kg	3	0,62	0,66	6,45
Živá zvířata - prodej jako zástav nebo na chov					
Zástav - telata	kusy	966	25 283	37 830	49,63
Zástav - ovce	kusy	320	6 226	11 426	83,52
Chov - skot	kusy	163	2 038	3 226	58,29
Chov - ovce	kusy	128	980	2 703	175,82
Chov - kozy	kusy	80	431	834	93,50
Chov - prasata	kusy	2	10	13	30,00
Chov - drůbež	kusy	5	101	215	112,87
Chov - koně	kusy	92	200	394	97,00
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko - kravské	1 000 l	81	17 344,11	26 853,55	54,83
- ovčí	1 000 l	15	78,55	94,73	20,60
- kozí	1 000 l	35	428,95	439,80	2,53
Sýr - kravský	1 000 kg	5	2,30	5,49	138,48
- ovčí	1 000 kg	10	7,75	7,36	-5,03
- kozí	1 000 kg	19	39,24	51,95	32,38
Další mléčná produkce:					
Jogurt	1 000 kg	4	41,30	53,98	30,69
Tvaroh	1 000 kg	4	10,38	2,05	-80,25
Máslo	1 000 kg	1	1,82	0,10	-94,51
Smetana	1 000 l	0	0,20	0,00	-100,00
Syrovátka	1 000 l	1	100,00	8,00	-92,00
Vejce	1 000 kg	33	167,12	172,36	3,13
Med	1 000 kg	6	19,20	15,59	-18,83

¹⁾ V rámci kategorie „Další maso“ se v roce 2011 i 2010 jedná pouze o produkci bizonů.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2010 a 2011

4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Dle zákona o EZ musí každý zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, podat žádost o registraci na MZe. Registrace rozlišuje následující kategorie subjektů:

- ekologický podnikatel (ekozemědělec),
- výrobce biopotravin (neboli zpracovatel bioproduktů),
- osoba uvádějící biopotravinu nebo bioprodukty do oběhu (tj. obchodník, dovozce, vývozce),
- výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv,
- výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu / osiv,
- ekologický chovatel včel (není zahrnován do ekozemědělců, jelikož nemusí mít vlastní z.p.),
- jiná povaha činnosti (např. ekologický pěstitel hub, ekologický chovatel ryb, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin).

Navíc jsou sledovány počty dovozců a vývozců ze/do třetích zemí (tj. zemí mimo EU) a tzv. faremních zpracovatelů (tj. subjektů registrovaných v kategorii výrobce biopotravin a současně ekozemědělec). Celkový počet subjektů (tj. subjekt je započítán pouze 1x na základě IČ nebo rodného čísla) a provozoven (tj. započítány jsou všechny provozovny / farmy daného subjektu) v jednotlivých kategoriích ke konci let 2010 a 2011 uvádí tabulka níže.

Tab. 16 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2010 a 2011

Kategorie	Počet subjektů / provozoven		Meziroční změna 2011/10	
	2010 ¹⁾	2011	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	3 500 / 3 515	3 904 / 3 920	404 / 405	11,5
Výrobci biopotravin	404 / 618	422 / 646	18 / 28	4,5
Distributoři bioproduktů a biopotravin	172 / 186	201 / 226	29 / 40	16,9
Výrobci krmiv	32 / 32	29 / 29	-3 / -3	-9,4
Výrobci osiv	21 / 21	26 / 27	5 / 6	23,8
Ekologičtí včelaři	14 / 14	14 / 14	0 / 0	0,0
Z toho dále:				
Dovozci biopotravin ze 3. zemí	44 / 44	53 / 53	9 / 9	20,5
Vývozci biopotravin do 3. zemí	10 / 10	9 / 9	-1 / -1	-10,0
Faremní zpracovatelé	121 / 122	137 / 138	16 / 16	13,2

¹⁾ Počty se mírně liší od oficiálních údajů MZe, protože byly nově zpracovány na základě údajů od KO.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont CZ, KEZ); vlastní výpočty ÚZEI

Je třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofarem či provozoven (např. mezi ekozemědělci je registrován státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s.p. obhospodařující pět samostatných ekofarem, mezi výrobci je registrována BILLA spol. s r.o. se svými 197 prodejnami, kde je realizováno balení mléčných výrobků a dopékání biopečiva aj.). Současně působí řada subjektů ve více kategoriích, kdy výrobce biopotravin je současně distributorem nebo výrobcem krmiv apod. (podrobné členění viz Tab. 17).

Dle těchto informací bylo k 31. 12. 2011 v EZ registrováno 3 920 ekofarem (resp. 3 904 ekologických podnikatelů), z nichž 162 subjektů (zhruba 4,2 %) je navíc registrováno v dalších kategoriích, nejčastěji v kategorii výrobce biopotravin (tj. jedná se o faremní zpracovatele).

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2011 registrováno 422 subjektů (resp. 646 výrobních míst). Nárůst jejich počtu o 4,5 % proti 404 výrobcům v roce 2010 představuje mírné zvýšení ve srovnání s 2% nárůstem během roku 2010. Růst počtu výrobců je však výrazně nižší, než v minulých letech (14 % v roce 2009 a 82 % v roce 2008).

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům patří, dle převažující činnosti českých výrobců, zpracování masa a výroba masných výrobků. Od roku 2010 se pak před výrobu pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků dostalo zpracování mléka a mléčných výrobků a zpracování ovoce a zeleniny (Tab. 19). U těchto dvou kategorií dochází dlouhodobě k trvalému nárůstu registrovaných výrobců. Významný je také počet registrovaných výrobců vína (77 v roce 2011), z nichž však $\frac{3}{4}$ zatím výrobu nezahájili z důvodu běžícího přechodného období. Významnou kategorií je také výroba ostatních potravinářských výrobků, kde dominuje zpracování čaje a kávy.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (*pozn.: za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin*). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2011 vzrostl na 226 provozoven (resp. 201 subjektů), což představuje meziroční nárůst o 21,5 % (resp. 16,9 %) a znamená určité oživení ve srovnání s 1% nárůstem v roce 2010. Je třeba ale zmínit, že v obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), tyto se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusí registrovat.

Tab. 17 Vývoj a struktura registrovaných subjektů v EZ v roce 2011

Registrované subjekty ¹⁾	Stav ke konci roku 2010	Ukončené registrace v roce 2011	Nové registrace v roce 2011	Stav ke konci roku 2011
Pouze ekozemědělec	3 360	199	581	3 742
Pouze výrobce biopotravin	238	42	24	220
Pouze distributor biopotravin	125	23	31	133
Pouze výrobce krmiv	21	4	1	18
Pouze výrobce osiv	15	0	1	16
Pouze včelař	6	3	2	5
MIX – registrace ve více kategoriích:				
Výrobce + ekozemědělec	118	12	34	140
Výrobce + distributor	32	8	21	45
Výrobce + krmiva / osiva	4	0	0	4
Výrobce + včelař	1	1	0	0
Distributor + ekozemědělec	3	1	1	3
Distributor + krmiva / osiva	3	0	5	8
Distributor + včelař	0	0	1	1
Ekozemědělec + krmiva / osiva	6	3	1	4
Ekozemědělec + včelař	4	4	5	5
Výrobce + distributor + ekozemědělec	7	1	2	8
Výrobce + distributor + krmiva / osiva	1	0	1	2
Výrobce + distributor + včelař	1	0	0	1
Výrobce + ekozemědělec + krmiva / osiva	0	0	0	0
Výrobce + ekozemědělec + včelař	2	0	0	2
Celkový počet registrovaných subjektů	3 947	301	711	4 357

¹⁾ Uvedené počty registrovaných subjektů jsou bez zohlednění poboček.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont CZ, KEZ); vlastní výpočty ÚZEI

Celkem v EZ ke konci roku 2011 působilo 4 357 subjektů, což je o 410 subjektů více než v roce 2010 (nárůst o 10,4 %; v roce 2010 o 26,0%). Během roku 2011 ukončilo svoji činnost 301 subjektů, přesněji 239 subjektů skutečně ukončilo svoje působení v EZ (70 % tvořili ekozemědělci) a zbylých 62 subjektů změnilo pouze svoji registraci (tzn. přešly do jiné kategorie). Nově se do EZ registrovalo 649 subjektů, nejčastěji v kategorii ekozemědělec (87 % nových registrací) a dalších 62 subjektů změnilo svoji původní registraci vstupem do zcela nové kategorie (nejčastěji šlo o přesun ekozemědělců do kategorie výrobce / ekozemědělec tj. faremních zpracovatelů) (viz Tab. 17).

Z regionálního hlediska se nejvíce subjektů registrovaných v EZ, bez započítání ekofarm, nachází v Jihomoravském kraji (více jak čtvrtina výrobců biopotravin, 12 % distributorů, 18 % výrobců krmiv/osiv, 14 % včelařů, 41 % faremních zpracovatelů, 15 % dovozců a téměř polovina vývozců ze/ do 3. zemí); (viz Tab. 18). Nejvíce distributorů (přes 27 %) se nachází v Praze, následně pak v kraji Středočeském a Jihomoravském. V Praze se nachází také více jak třetina všech registrovaných dovozců biopotravin ze 3. zemí. Chovatelé včel dominují trvale v Moravskoslezském kraji.

Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství dle krajů ČR v roce 2011

Kraj	Počet registrovaných subjektů:								
	ekofarmy	výrobci biopotravin ¹⁾		distributoři	výrobci krmiv / osiv	včelaři	faremní zpracovatelé	dovozci ze 3. zemí	vývozci do 3. zemí
		provozovny	subjekty						
Hl. m. Praha	13	65	23	63	11	0	0	19	1
Středočeský	266	71	43	30	2	1	11	5	0
Jihočeský	526	33	19	13	6	2	7	2	1
Plzeňský	412	37	24	12	2	1	8	3	0
Karlovarský	211	18	12	5	0	0	5	1	0
Ústecký	242	33	16	4	2	1	6	1	0
Liberecký	231	31	22	8	1	1	7	1	0
Královéhradecký	214	32	25	3	1	2	7	2	1
Pardubický	163	34	21	10	5	0	2	0	0
Vysočina	354	42	27	13	5	0	7	0	0
Jihomoravský	303	129	110	28	10	2	56	8	4
Olomoucký	252	43	27	13	6	0	5	4	0
Zlínský	359	41	31	10	3	0	13	4	1
Moravskoslezský	374	37	22	14	2	4	4	3	1
Celkem	3 920	646	422	226	56	14	138	53	9

¹⁾ Výrobce biopotravin je zařazen dle adresy provozovny nikoli sídla.

Zdroj: Mze (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 19 Výrobci biopotravin dle druhu ekonomické aktivity v roce 2010 a 2011

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců biopotravin ¹⁾	
		2010 ²⁾	2011
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	65 (70)	70 (77)
10.11	Zpracování a konzervování masa, kromě drůbežího	39 (41)	49 (54)
10.12	Zpracování a konzervování drůbežího masa	4 (6)	5 (7)
10.13	Výroba masných výrobků a výrobků z drůbežího masa	22 (23)	16
10.2	Zpracování a konzervování ryb, korýšů a měkkýšů	0	0
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	44 (46)	50 (51)
10.31	Zpracování a konzervování brambor	3 (4)	3 (4)
10.32	Výroba ovocných a zeleninových šťáv	7	8
10.39	Ostatní zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	34 (35)	39
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	4	6
10.41	Výroba olejů a tuků	4	6
10.42	Výroba margarínu a podobných jedlých tuků	0	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	45 (239)	51 (248)
10.51	Zpracování mléka, výroba mléčných výrobků a sýrů	44 (238)	50 (247)
10.52	Výroba zmrzliny	1	1
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	16 (17)	20 (21)
10.61	Výroba mlýnských výrobků	15	19
10.62	Výroba škrobářenských výrobků	1 (2)	1 (2)
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	42 (45)	43 (48)
10.71	Výroba pekařských a cukrářských výrobků, kromě trvanlivých	27	28 (31)
10.72	Výroba sucharů a sušenek; trvanlivých cukrářských výrobků	12 (14)	12 (13)
10.73	Výroba makaronů, nudlí, kuskusu a podobných moučných výrobků	3 (4)	3 (4)
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	94 (102)	91 (98)
10.81	Výroba cukru	3 (4)	3 (4)
10.82	Výroba kakaa, čokolády a cukrovinek	6	5
10.83	Zpracování čaje a kávy	20 (24)	20 (24)
10.84	Výroba koření a aromatických výtažků	9	12
10.85	Výroba hotových pokrmů	13	8
10.86	Výroba homogen. potrav. přípravků a dietních potravin	2	3
10.89	Výroba ostatních potravinářských výrobků j. n.	41 (44)	40 (42)
10.9	Výroba průmyslových krmiv pro hospodářská zvířata	1	0
11.0	Výroba nápojů	93 (94)	89 (90)
11.01	Destilace, rektifikace a míchání lihovin	3	2
11.02	Výroba vína z vinných hroznů	80	77
11.03	Výroba jablečného vína a jiných ovocných vín	0	0
11.04	Výroba ostatních nedestilovaných kvašených nápojů	2	2
11.05	Výroba piva	1	4
11.06	Výroba sladu	1	1
11.07	Výroba nealko. nápojů; stáčení minerálních a ostatních vod	6 (7)	3 (4)
21.20	Farmaceutické přípravky	0	2 (7)
	Celkem	404 (618)	422 (646)

¹⁾ Údaj v závorce odpovídá počtu všech provozoven.

²⁾ Údaje v tabulce byly revidovány, a to v důsledku zpřesnění metodiky třídění provozoven.

Zdroj: Kontrolní organizace (ABCERT, Biokont CZ, KEZ); vlastní výpočty ÚZEI

5. Další informace o ekologických farmách

V rámci první části dotazníku byly zjišťovány kromě základních statistických údajů také dodatečné informace významné z pohledu politiky MZe týkající se rozsahu souběhu ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách, jejich ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek v předchozím roce a ověření zvýšené potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

5.1. Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách (rok 2011)

Z celkového počtu 4 024 respondentů uvedlo 438 ekofarem (tj. 10,9 %), že provozovalo v roce 2011 souběžně ekologické i konvenční hospodaření. Podobný podíl byl dosažen i v předchozích třech letech. Velmi podobné výsledky dostaneme i při srovnání oficiálních údajů MZe zveřejněných na webových stránkách ministerstva, kdy z celkového počtu 3 920 ekozemědělců registrovaných v EZ k 31. 12. 2011 provozovalo souběžnou produkci 11,8 %.

Z uvedených 438 ekofarem mělo souběh v rostlinné výrobě 369 podniků (84,2 %), přičemž většina z nich (72 %, 267 ekofarem) realizovala souběh pouze v RV. Souběh v živočišné výrobě uvedlo 171 ekofarem, z toho souběh pouze v ŽV mělo 69 ekofarem. Jinými slovy 102 ekofarem (tj. 23 %), stejně jako v roce 2010, provozovalo konvenčně jak rostlinou, tak živočišnou výrobu (viz Tab. 20). Meziročně došlo ke zvýšení počtu ekofarem se souběhem v RV a naopak ke snížení počtu ekofarem s konvenčním chovem zvířat.

Celkově ekofarmy v roce 2011 obhospodařovaly konvenčním způsobem 110 tis. ha zemědělské půdy (98 tis. ha v roce 2010), z toho 93 % tvořila orná půda, 5 % TTP a 2 % trvalé kultury. V konvenčním chovu zvířat šlo nejčastěji o chov skotu (89 ekofarem) s nadpolovičním podílem chovu dojníc, následoval chov prasat (33 ekofarem) a koní (14 ekofarem). Ostatní kategorie jako ovce, kozy, drůbež nebo králíci se vyskytovaly méně často.

Tab. 20 Souběh ekologického a konvenčního hospodaření na ekofarmách v roce 2011

Kraje	Počet ekofarem	Ekologické farmy se souběžným konvenčním hospodařením								
		Souběh jen RV	Souběh jen ŽV	Souběh RV i ŽV	Plochy celkem (ha)			Plochy v konvenci (ha)		
					OP	TTP	TK	OP	TTP	TK
Jihočeský	538	19	9	9	7 040	4 357	53	6 253	566	0
Plzeňský	424	29	8	13	4 760	4 837	55	4 096	35	0
Moravskoslezský	384	26	4	8	12 257	6 295	251	11 516	259	25
Zlínský	371	22	4	6	8 684	1 795	318	7 353	18	24
Vysočina	364	27	10	16	17 665	5 410	53	16 918	2 202	37
Jihomoravský	322	54	8	18	33 275	3 096	2 294	32 132	1 523	1 349
Středočeský	276	33	11	10	9 108	1 916	349	7 997	24	119
Olomoucký	255	13	4	5	5 113	3 318	167	5 103	230	11
Ústecký	244	8	3	3	2 895	1 496	557	2 818	398	490
Liberecký	238	9	3	1	739	943	67	445	11	10
Královéhradecký	216	8	3	1	1 020	1 039	2	842	90	2
Karlovarský	212	6	1	2	1 284	2 952	0	1 156	0	0
Pardubický	165	9	1	9	2 979	1 780	4	2 530	156	0
Hl. m. Praha	15	4	0	1	3 087	230	33	3 051	180	33
Celkem	4 024	267	69	102	109 907	39 465	4 201	102 209	5 693	2 100

Pozn.: OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury, RV = rostlinná výroba, ŽV = živočišná výroba.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Z regionálního pohledu se nejvíce farem se souběhem i ploch ponechaných v konvenci nachází v Jihomoravském kraji a dále pak v kraji Vysočina. Nachází se zde téměř třetina všech farem se souběhem a polovina zemědělské půdy ponechané v konvenci (resp. 48 % orné půdy, 65 % TTP a 66 % TK). Stejně tak je v těchto dvou krajích chováno nejvíce konvenčních zvířat na ekofarmách.

5.2. Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2010)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarem je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarek na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření jsou dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2011 na výsledek hospodaření v roce 2010), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 024 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2010 se ziskem 85,6 % farek (3 446 subjektů), 9,0 % realizovalo ztrátu a zbylých 5,4 % (216 subjektů) údaj nevedlo, nejčastěji z důvodu, že v daném roce neexistovaly (jedná se o nově začínající zemědělce). Proti roku 2009 došlo k mírnému nárůstu ztrátových podniků (6,7% podíl). Avšak výsledek byl lepší, než v letech 2008 a 2007, kdy podíl ztrátových podniků dosahoval podílu 19 %, resp. 11 %.

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farek (tj. vyloučíme odpovědi farek registrovaných po roce 2010), zůstává 3 436 ekofarek, z nichž 90,7 % uvedlo, že v roce 2010 byl jejich hospodářský výsledek kladný (téměř shodné s údaji v letech 2009 i 2008). Záporný výsledek uvedlo 9,1 % ekofarek (tj. 313 subjektů).

V rámci ekofarek se záporným HV jsou zastoupeny jak farmy malé, tak ty největší (rozpětí od 0,03 ha až po 1 653 ha) a také různé typy ekofarek (viz Tab. 21). Z jednoduché analýzy níže vychází, že ke ztrátovějším podnikům patří ve větším poměru ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykazovalo 18 % zemědělců (resp. téměř 22 % ekosadařů). Meziročně se výrazně zhoršila situace u podniků hospodařících na OP nebo TTP v kombinaci s TK, kdy počet ztrátových podniků vzrostl k 20 %. Nejvyšší podíl ztrátových podniků (až téměř 40 %) byl zaznamenán u ekofarek bez půdy, avšak zde jde zejména o podniky ukončující registraci v EZ. Proti roku 2009 došlo ke zlepšení situace pouze u ekofarek čistě s TTP, kdy podíl ztrátových podniků klesl na 6 %.

Tab. 21 Podíl ziskových ekofarek dle zaměření produkce v roce 2009 a 2010

Užití půdy	Počet ekofarek	HV pozitivní	HV negativní	HV nevedli	Podíl ziskových ekofarek (%)	
					2010	2009
OP vč. zeleniny	182	153	28	1	84,1	89,5
<i>z toho jen OP</i>	153	130	22	1	85,0	87,4
TTP	1 561	1 463	96	2	93,7	91,1
TK	209	171	38	0	81,8	85,7
OP + TTP	994	918	76	0	92,4	93,3
OP + TK	82	65	15	0	79,3	93,0
TTP + TK	189	152	37	0	80,4	92,9
OP + TTP + TK	183	174	9	0	95,1	96,7
Bez půdy ¹⁾	36	22	14	0	61,1	81,0
Celkem	3 436	3 118	313	3	90,7	91,6

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾ V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2010 zahrnuty zejména subjekty ukončující registraci v EZ nebo mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, chovatelé ryb či pěstitelé hub.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

5.3. Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2010)

Obdobně jako u dotazu na hospodářský výsledek byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2010 u všech respondentů, tedy odpovídaly i farmy, které v roce 2010 hospodařily ještě konvenčně. Po vyloučení farem s registrací po roce 2010 zůstává z celkového počtu 4 024 respondentů 3 436 ekofarem a pouze odpovědi těchto ekofarem jsou dále analyzovány¹⁰.

V roce 2010 pracovalo na ekologických farmách bez ohledu na počet odpracovaných hodin celkem 11 838 osob (tj. o téměř 31 % více než v 2009), z toho 73 % na plný úvazek, 10 % na částečný úvazek a 17 % tvořili sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků byla třetina rodinných členů (3 931 osob), z nichž 70 % pracovalo na plný úvazek a 22 % na částečný úvazek (viz Tab. 22).

Struktura popsaná výše je téměř totožná se situací v roce 2009. Meziročně se pouze zvýšil podíl rodinných členů v kategorii pracovníků na částečný úvazek z 66 % na 74 %, což bylo dáno jednak rychlejším nárůstem počtu zaměstnaných rodinných členů (nárůst o 34 % proti 30 % u pracovníků celkem) a jejich zaměstnáváním právě jako pracovníků na částečný úvazek. Z regionálního pohledu došlo k největšímu meziročnímu nárůstu počtu pracovníků¹¹ v kraji Vysočina, Středočeském a Jihočeském.

Celkově počet pracovních sil v roce 2010, v přepočtu na plně zaměstnané¹², činil 9 331 pracovníků, což je nárůst o 29 % z počtu 7 209 pracovníků v roce 2009. Vzhledem k tomu, že počet ekofarem rostl mírně rychleji, než počet AWU v EZ (nárůst o 35 % vůči 29 %), poklesl opět mírně údaj o průměrném počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,83 na 2,72 AWU. V rámci ČR se tato hodnota pohybuje okolo 4,76 pracovníka na zemědělský podnik (dle AGC 2010). Průměrný počet pracovníků na ekofarmu vyšší než 3 AWU byl dosažen ve 4 krajích: Jihomoravském, Karlovarském, Vysočina a Moravskoslezském (od 3,04 až po 4,10 AWU na farmu).

Z pohledu zaměstnanosti vychází EZ taktéž hůře při srovnání počtu pracovníků připadajících na 100 ha z.p. s 2,08 proti 3,12 (údaj AGC 2010) pracovníků v zemědělství jako celku. Jinými slovy na jednoho pracovníka v EZ v roce 2010 připadalo v průměru 48 ha z.p., zatímco v zemědělství celkem to bylo jen 32 ha z.p. Z dlouhodobého vývoje je však patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno každoročním zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z.p. z původních 1,32 AWU v roce 2007 na 2,08 AWU v roce 2010.

Nižší počet pracovníků na 100 ha z.p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou TTP. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarem (např. u ekofarem s výměrou do 100 ha z. p. připadá na 1 pracovníka jen 18 ha, u ekofarem s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p. jde již o 55 ha a při výměře nad 500 ha z. p. jde o více jak 70 ha na 1 pracovníka). Podobný vliv má typ kultury, kdy nejnižší potřeba pracovníků je u ekofarem s převahou TTP (1,8 AWU na 100 ha z.p. neboli zhruba 56 ha na 1 pracovníka), zatímco na OP připadá v průměru na 1 pracovníka 15 ha (6,7 AWU / 100 z.p.) a u TK dokonce jen 2,5 ha na 1 pracovníka (40 AWU/100 ha z.p.). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází dále také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách.

¹⁰ V analýze jsou zahrnuti odpovědi 3 431 ekofarem, 5 subjektů dotaz na pracovníky nevyplnilo.

¹¹ Počet pracovníků je roven součtu všech úvazků přepočtených na plně zaměstnané = AWU.

¹² Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

Tab. 22 Počet pracovníků na ekofarmách v roce 2010

Kraj	Počet ekofare ¹⁾	Pracovníci na plný úvazek		Pracovníci na částečný úvazek		Sezónní a příležitostní pracovníci				Přepočet AWU	AWU / ekofarma
		celkem	z toho rodinných členů	celkem	z toho rodinných členů	celkem		z toho rodinných členů			
						počet pracovníků	odpracované hodiny	počet pracovníků	odpracované hodiny		
Hl. m. Praha	9	7	3	4	1	25	3 500	0	0	11	1,23
Středočeský	218	438	173	66	43	128	23 440	15	2 160	475	2,18
Jihočeský	452	1 013	338	113	91	145	26 225	66	9 450	1 073	2,37
Plzeňský	358	657	357	55	43	56	12 100	8	1 760	685	1,91
Karlovarský	195	688	168	31	11	42	5 770	1	200	701	3,59
Ústecký	209	556	197	59	41	135	22 240	7	445	589	2,82
Liberecký	217	437	149	84	71	114	17 150	10	1 750	479	2,21
Královéhradecký	177	274	148	51	43	64	10 920	7	2 350	300	1,70
Pardubický	123	256	133	41	26	73	11 184	17	2 525	280	2,28
Vysočina	302	991	231	82	53	72	19 350	4	430	1 036	3,43
Jihomoravský	280	1 057	187	103	81	446	101 649	32	2 735	1 149	4,10
Olomoucký	219	522	155	109	93	183	19 939	31	3 660	575	2,63
Zlínský	336	864	270	196	129	212	24 500	42	5 170	955	2,84
Moravskoslezský	336	922	235	189	144	278	45 640	77	10 620	1 022	3,04
ČR celkem	3 431	8 682	2 744	1 183	870	1 973	343 607	317	43 255	9 331	2,72

¹⁾ Počet farem podle místa hospodaření.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 4 024 subjektů

Část II. Data o prodeji a užití produkce ekofarem v roce 2010

Cílem druhé části zprávy je poskytnout informace o způsobech uplatnění rostlinné a živočišné produkce vyrobené na ekofarmách v roce 2010. Součástí analýzy je určení rozsahu prodeje bioproduktů na konvenčním trhu, rozsahu zpracování bioproduktů na ekofarmách a významu přímého prodeje z ekofaremu (tzv. prodeje ze dvora). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány zpětně z důvodu jejich reálnosti (tj. v průběhu roku 2011 byly sbírány údaje za rok 2010).

Jelikož se druhá část zprávy věnuje analýze způsobů uplatnění bioprodukce vyrobené v roce 2010, jsou níže prezentované údaje založeny na dotazníku, který vyplňovaly pouze ekofarmy, které již mohly v daném roce (2010) prodávat nějakou svoji produkci jako bioprodukt s certifikátem. Jelikož prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po tzv. přechodném období, nelze zahrnout farmy nově registrované v roce 2011 ani v předchozích dvou letech 2010, 2009 a příp. některé z roku 2008¹³. Z tohoto důvodu z celkového počtu 4 024 respondentů odpovídalo na následující otázky pouze 2 027 ekofaremu (tj. faremu, které odpověděly kladně na otázku „Byla na Vaší ekofarmě v roce 2010 realizována nějaká rostlinná nebo živočišná produkce, kterou bylo možné prodat již s certifikátem?“).

6. Způsob uplatnění bioprodukce vyrobené na ekofarmách (rok 2010)

V rámci analýzy způsobů uplatnění produkce je zjišťován zpětně objem celkové skutečné bioprodukce a podíl prodaného množství v třídění na prodej na domácím trhu a export a dále prodej v bio kvalitě s certifikátem nebo na konvenčním trhu. Navíc je zjišťováno, jakým způsobem byla uplatněna neprodaná produkce, tzv. jiné užití zahrnující spotřebu na farmě ve formě vstupů nebo faremní zpracování či vlastní spotřebu zemědělce, příp. další užití jako např. neprodaný objem produkce na skladě.

Ze získaných údajů od 2 027 ekofaremu vyplývá, že téměř všechny ekofarmy (99 %) měly v roce 2010 aspoň nějakou bioprodukt rostlinného původu, kterou mohly prodat již s certifikátem. Výhradně na rostlinnou produkci se soustředilo 37 % ekofaremu (747). Více jak polovina ekofaremu (65 %) s bioprodukt rostlinného původu však realizovala pouze produkci sena / senáže, kterou nejčastěji využily pro vlastní potřebu (¾ jako krmivo). U dalších zhruba 8 % ekofaremu tvořilo seno 95 % a více jejich celkové produkce a opět bylo nejčastěji spotřebováno jako krmivo. Jinými slovy u téměř 75 % ekofaremu dominuje v rámci rostlinné bioprodukce výroba sena a senáže, nejčastěji pro vlastní krmení.

Bioprodukt živočišného původu realizovalo celkem 1 275 ekofaremu (63 %), z toho pouze 1 % ekofaremu se soustředilo výhradně na živočišné produkty. Většina ekofaremu nabízela maso a prodej živých zvířat, pouze 10 % ekofaremu produkovalo ostatní živočišné produkty jako mléko, vejce či med.

Je zde třeba zdůraznit, že těchto 2 027 ekofaremu „mohlo“ prodat nějakou svoji produkci jako bioprodukt, ale neznamená to, že ji skutečně v bio kvalitě nakonec prodaly (tzn., že produkce mohla být prodána jako konvenční produkt, zkrmena nebo jinak spotřebována zemědělcem anebo je stále na skladě).

¹³ Výjimkou jsou situace, kdy je farma předána z otce na syna nebo prodána jiné ekofarmě a pak lze samozřejmě prodej bioproduktů realizovat ihned bez přechodného období.

Po vyhodnocení získaných údajů a srovnání uvedeného skutečného objemu rostlinné a živočišné produkce v roce 2010 a plánovaného objemu na daný rok¹⁴ jsou patrné určité rozdíly, které jsou dány zejména následujícími důvody:

- plánovaná produkce na daný rok je zjišťována při inspekci na farmě během daného roku, jedná se tedy o odhad zemědělce, který se může lišit od skutečnosti (např. odlišná reálná produkce plodin dle vývoje počasí / výskytu škůdců, úhyn zvířat plánovaných k prodeji nebo jejich ponechání na farmě, odlišné přírůstky / doживost, změny stavu chovaných zvířat apod.),
- údaje vyplňují odlišné ekofarmy – pokud farma skončí v EZ, pak je vyplněna její plánovaná produkce, avšak již chybí údaj o její skutečné produkci zjišťovaný zpětně následující rok; naopak farma, které v průběhu roku skončilo přechodné období často nevyplní plán produkce, ale uvede následně skutečný objem produkce,
- zpřesňování metodiky pro sběr dat (např. specifikace jednotek (uvádění živé resp. přepočtené jatečné hmotnosti dle koeficientů výtěžnosti), pravidla zahrnování např. prodávaných živých zvířat mimo produkci masa či produkce mléka spotřebovaného ke krmení telat apod.),
- neuvedení všech údajů z důvodu dostupnosti informací pouze o realizaci produkce v bio kvalitě a již nikoli o způsobu užití zbylého objemu produkce,
- chyby, které se mohou vzhledem k objemu zjišťovaných informací ve sběru dat vyskytnout (a to jak v datech o plánované produkci, tak v datech o reálné produkci).

6.1. Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem

Ze získaných údajů je patrné, že mezi plánovanou a skutečnou rostlinnou produkcí existují rozdíly, u některých plodin výrazné (viz Tab. 23). Srovnáván je plán bioprodukce na rok 2010 se skutečnou produkcí v daném roce avšak po odečtení produkce z přechodného období, která není v plánu odhadována. Z kapacitních důvodů nelze ze strany ÚZEI provádět ověřování správnosti jednotlivých dotazníků, je však možné okomentovat hlavní příčiny rozdílů:

- V rámci obilovin klesla reálná produkce významně u 4 plodin: žita, pohanky, prosa a kukuřice na zrno. U žita byl 16% pokles způsoben jednak neúrodou a dále užitím 440 tun plánované sklizně žita jako energetické plodiny. U pěstování pohanky, kdy reálná produkce klesla o 34 % na 811 tun, byl odhad produkce výrazně nadhodnocen podobně jako v roce 2009. Pokles produkce prosa (o 21 %) byl způsoben neúrodou. Výrazný pokles reálné produkce u kukuřice na zrno až téměř na polovinu plánu byl způsoben jednak užitím cca 300 tun kukuřice na siláž místo na zrno, poklesem výnosů na polovinu u dvou hlavních pěstitelů a vyloučením cca 150 tun z bioprodukce z důvodu souběžného pěstování kukuřice v konvenci.
- Nižší reálná produkce u luskovin na zrno (pokles o 555 tun) byla způsobena vlivem suchého počasí, kdy jednak klesly hektarové výnosy u řady pěstitelů, dále část z nich nakonec luskoviny zaorala, příp. použila na senáž. Podobně tomu bylo u pěstování brambor i olejnin, pokles reálné produkce o 28 %, resp. 24 % byl způsoben špatným počasím a některé farmy dokonce brambory nebo olejninu (hořčici) ani nesklízely a jen zaoraly. Až na polovinu plánu klesla také produkce LAKR, což bylo způsobeno jak neúrodou tak zejména neprovedením sklizně u největšího pěstitele z důvodu ukončení činnosti odběratele (sušárny). Nižší reálná produkce osiva (o 10 %) byla dána nadhodnocením plánovaných výnosů.

¹⁴ Plánovaný objem produkce daného roku (2010) je objem produkce zjišťovaný již během tohoto roku (2010) pro účely Eurostatu, zatímco reálný objem produkce včetně zjišťování způsobů uplatnění této produkce je zjišťován zpětně v následujícím roce (2011) pro národní účely.

- U zeleniny vzhledem k nižšímu počtu pěstitelů je objem plánované či reálné produkce velmi závislý na dodaných datech a situaci jednotlivých ekofarem. K výraznému rozdílu mezi plánovanou a skutečnou produkcí došlo u listové a plodové zeleniny. Pokles produkce listové zeleniny z plánovaných 324 tun na pouhých 57 tun způsobil zejména (stejně jako u LAKR) krach odběratele a v důsledku toho neprovedení sklizně u největšího pěstitele. U plodové zeleniny je rozdíl způsoben vyřazením dýní olejních z plodové zeleniny v rámci reálné sklizně.
- V případě ovocných sadů se pokles reálné produkce pohyboval v rozmezí 18 až 35 % a byl způsoben jednak nižšími hektarovými výnosy v důsledku nepříznivého počasí a dále zejména nadhodnocením výnosů u mladých výsadeb, kde docházelo teprve k nástupu plodnosti. Pokles reálné produkce hroznů byl taktéž způsoben zejména snížením hektarových výnosů u většiny pěstitelů.

Z celkového množství 37,6 tis. tun vyprodukovaných obilovin (bez produkce z přechodného období) bylo zhruba 67 % prodáno (25,1 tis. tun) a to ze 76 % v bio kvalitě (90 % v roce 2009). Přesně polovina bioobilovin však směřovala do zahraničí, exportovala se zejména špalda (49 %), žito (48 %) a pšenice (46 %). V zahraničí skončila stejně jako v roce 2009 téměř veškerá produkce kukuřice na zrno, naopak většina prosa byla nyní uplatněna na domácím trhu (viz Tab. 23). Meziročně se zhoršil podíl prodaného množství obilovin v bio kvalitě a u všech kategorií došlo k jeho poklesu, nejvýrazněji u prosa, pohanky a tritikále. Zhruba 33 % objemu obilovin nebylo prodáno a bylo spotřebováno přímo na farmě, nejčastěji jako krmivo. Výjimkou byla špalda, pohanka a kukuřice na zrno, kde převažovalo umístění na skladě ve formě produkce, která zatím nebyla prodána. Nejčastěji pěstovanou obilovinou (dle počtu farem i množství) je trvale oves a pšenice, které tvořily 46 % celkové produkce obilovin v roce 2010.

Mezi další plodiny, jejichž odbyt v bio kvalitě směřoval převážně do zahraničí, patří stejně jako v roce 2009, luskoviny na zrno a brambory (72 % resp. 59 % jejich prodaného množství) a dále kořenová zelenina (tradičně většina produkce mrkve a nově 83 % cibule). Nově se zvýšil podíl exportovaného množství v bio kvalitě také u olejnin a listové zeleniny. U olejnin vzrostl jednak export na 41 % prodaného množství a v rámci exportu se zvýšil podíl prodeje v bio kvalitě (z 43 na 74 %). Produkce listové zeleniny byla prodána téměř celá v bio kvalitě, avšak nově směřovalo 80 % množství do zahraničí (0 % v roce 2009). Neprodaný objem luskovin (23 %) byl nejčastěji uplatněn jako krmivo a dále pro vlastní spotřebu zemědělce. Podobně tomu bylo u brambor, kdy cca 14 % nerealizované produkce bylo použito nejčastěji pro vlastní spotřebu zemědělce a dále na sadbu nebo krmivo. U olejnin a zeleniny je většinou veškerá produkce prodána.

Ostatní plodiny (byliny / koření a osiva) byly taktéž převážně prodávány v bio kvalitě (85 % resp. 96 % jejich prodaného množství), avšak dominoval prodej na domácím trhu. Podobně je tomu u pěstování košťálové a plodové zeleniny, jejíž produkce byla téměř celá prodávána v bio kvalitě a uplatněna v ČR.

Produkce z ovocných sadů zůstává také převážně na českém trhu (výjimkou je export zhruba třetiny produkce jablek v roce 2010), avšak zvyšuje se podíl uplatnění na konvenčním trhu (86 % peckovin, 74 % hrušek, 47 % jablek). Také téměř 60 % hroznů skončilo jako konvenční produkt, zejména z důvodu neexistence zájmu zpracovatelů o biohrozny. Prodej hroznů však představuje jen cca 30 % produkce, většina hroznů je zpracována a následně prodána ve formě vína z biohroznů. Z pohledu jiného užití u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o vlastní spotřebu zemědělce.

Tab. 23 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2010 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce RV	Reálná rostlinná produkce (v tunách) v roce 2010 a její uplatnění									Plán produkce na rok 2010 (odhad)		Rozdíl reálné a plánované produkce		
	Počet farem	Celková produkce	Celková produkce bez PO	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce (tuny)	Počet farem	Produkce	
				prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	konvenční produkt				(absolutně)	(%)
Obiloviny	377	43 041	37 567	67%	33%	60%	40%	76%	24%	326	40 565*	51	-2 998	-7
Pšenice	161	10 144	9 552	79%	21%	54%	46%	77%	23%	122	8 872	39	679	8
Špalda	60	5 727	5 723	83%	17%	51%	49%	95%	5%	61	6 136	-1	-413	-7
Žito	55	4 230	4 094	72%	28%	52%	48%	67%	33%	52	4 888	3	-794	-16
Ječmen	113	4 370	4 315	50%	50%	84%	16%	69%	31%	88	3 912	25	403	10
Oves	236	8 159	7 632	49%	51%	80%	20%	59%	41%	194	7 210	42	422	6
Tritikále	93	8 112	4 131	50%	50%	81%	19%	63%	37%	78	4 356	15	-225	-5
Pohanka	34	811	811	82%	18%	83%	17%	82%	18%	31	1 237	3	-426	-34
Proso	6	81	81	80%	20%	78%	22%	22%	78%	5	103	1	-22	-21
Kukuřice na zrno	6	1 407	1 228	96%	4%	1%	99%	99%	1%	9	2 164	-3	-936	-43
Luskoviny	47	1 695	1 461	77%	23%	28%	72%	90%	10%	57	2 016	-10	-555	-28
Brambory	124	1 822	1 794	86%	14%	41%	59%	66%	34%	119	2 482	5	-688	-28
Olejníky	23	485	387	95%	5%	59%	41%	56%	44%	33	508	-10	-121	-24
Byliny/koření	40	140	140	92%	8%	83%	17%	85%	15%	42	271	-2	-131	-48
Osivo / sadba	14	230	186	84%	16%	99%	1%	96%	4%	12	206	2	-20	-10
Košťálová zelenina	30	35	35	98%	2%	100%	0%	89%	11%	26	42	4	-7	-16
<i>z toho zelí</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>20</i>	<i>98%</i>	<i>2%</i>	<i>95%</i>	<i>5%</i>	<i>90%</i>	<i>10%</i>	<i>13</i>	<i>17</i>	<i>7</i>	<i>3</i>	<i>17</i>
Listová zelenina	34	57	57	100%	0%	20%	80%	96%	4%	28	324	6	-267	-82
Plodová zelenina	57	252	244	99%	1%	89%	11%	65%	35%	50	406	7	-162	-40
Kořenová zelenina	62	1 068	1 053	99%	1%	9%	91%	98%	2%	52	1 181	10	-128	-11
<i>z toho mrkev</i>	<i>42</i>	<i>871</i>	<i>871</i>	<i>100%</i>	<i>0%</i>	<i>3%</i>	<i>97%</i>	<i>99%</i>	<i>1%</i>	<i>27</i>	<i>990</i>	<i>15</i>	<i>-120</i>	<i>-12</i>
<i>z toho cibule</i>	<i>38</i>	<i>128</i>	<i>128</i>	<i>100%</i>	<i>0%</i>	<i>17%</i>	<i>83%</i>	<i>91%</i>	<i>9%</i>	<i>26</i>	<i>112</i>	<i>12</i>	<i>16</i>	<i>14</i>
Jablka	166	1 675	1 666	94%	6%	69%	31%	53%	47%	147	2 300	19	-633	-28
Hrušky	93	327	327	89%	11%	91%	9%	26%	74%	82	506	11	-178	-35
Peckoviny	158	592	569	85%	15%	93%	7%	14%	86%	128	696	30	-127	-18
Hrozny	15	843	378	30%	70%	100%	0%	42%	58%	15	514	0	-136	-26

Pozn.: * Plánovaná produkce obilovin zahrnuje navíc ještě kategorii Ostatní obiloviny.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

6.2. Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem

Stejně jako u rostlinné produkce byly i u produkce živočišné identifikovány rozdíly mezi plánovaným a skutečným objemem produkce za rok 2010. Důvody vzniku těchto rozdílů jsou uvedeny výše, zde jsou okomentovány pouze hlavní příčiny těchto rozdílů:

- Nižší reálná produkce kozího masa (pokles o 46 %) oproti plánu je způsobena s největší pravděpodobností uváděním objemu plánované produkce masa v živé hmotnosti místo předepsané hmotnosti jatečné¹⁵. Dále řada farem plánovala produkci masa, která však nebyla nakonec realizována.
- Nižší reálná produkce skopového masa (pokles o 18 %) oproti plánu je způsobena taktéž uváděním objemu plánované produkce masa v živé namísto jatečné hmotnosti a dále pak zahrnutím části prodeje zástavu jehňat do plánované produkce masa. To je pravděpodobně také důvodem významného nárůstu reálného objemu prodeje zástavu jehňat o téměř 46 %.
- Vyšší reálná produkce vepřového masa (nárůst o 31 %) oproti plánu, stejně jako masa drůbežního, je způsobena skutečným navýšením produkce u hlavních producentů.
- Nižší reálná produkce u kozího a ovčího mléka je pravděpodobně způsobena dvojnásobným započítáváním produkce mléka (tj. jak mléka, tak z něj vyrobených mléčných výrobků) v rámci objemu plánované produkce. U kravského mléka je nárůst reálné produkce (o 6 %) způsoben vstupem nových ekofarem s chovem dojníc.
- Pokles reálné produkce vajec proti plánu (o 16 %) vznikl výrazným snížením produkce u jednoho z hlavních chovatelů nosnic a dále významnou obměnou chovatelů. Pokles reálné produkce medu byl způsoben vyloučením největšího producenta z EZ.

Přes výše uvedené nepřesnosti lze šetření považovat za vypovídající. Výsledky ukazují, že většina živočišných bioproduktů, stejně jako v minulých letech, zůstává pro další zpracování v ČR (viz Tab. 24). Výjimkou byla v roce 2010 produkce ovčího mléka, kdy téměř polovina produkce (45 %) byla vyvezena do zahraničí. Podobně jako v letech 2008 a 2009 jde na export i část produkce skotu a ovcí, přičemž tento podíl mírně vzrostl. V roce 2010 bylo exportováno v rámci skotu 12 % jatečných zvířat a více jak třetina telat, u ovcí šlo o 20 % jatečných zvířat a 17 % jehňat. Do zahraničí také mířil zhruba stejný podíl vepřového masa jako v roce 2009 (tj. 11 % produkce jatečných prasat).

Méně uspokojivý zůstává poměr produkce prodaný skutečně v bio kvalitě, kdy u nejčastěji chovaných kategorií zvířat v EZ (tj. skotu a ovcí) dosahoval tento podíl pouze 22 % resp. 8 % celkové produkce masa (16 % a 6 % v roce 2009). V rámci zástavu telat a jehňat bylo opět zhruba 90 % zvířat prodáno bez certifikátu. U kozího masa vzrostl prodej v bio kvalitě na 11% podíl oproti roku 2009, kdy byla veškerá produkce prodána pouze do konvence. Naopak k výraznému zhoršení došlo u masa vepřového, kdy téměř ¾ prodaného masa směřovaly do konvence (38 % v roce 2009) a podíl prodeje masa v bio kvalitě každoročně klesá. Je třeba však podotknout, že významná část vepřového masa (33 % v roce 2010) není přímo prodávána, ale je využita pro další zpracování. Tyto výrobky jsou pak většinou prodány jako biopotraviny, tedy podíl prodeje v bio kvalitě se zvýší (na 51 % v roce 2010).

Snižuje se také podíl prodeje v bio kvalitě u ovčího (z 62 na 45 %) a významně pak u kozího mléka (z 83 na pouhých 16 %). V případě ovčího mléka je to dáno růstem objemu prodeje mléka na úkor zpracování na farmě, přičemž mléko je prodáváno ve větším měřítku do zahraničí. U kozího

¹⁵ Z důvodu nápravy této nepřesnosti došlo ke změně metodiky a od roku 2011 je produkce živočišné výroby – masa vykazována pouze v živé hmotnosti a přepočet na maso (tj. jatečnou hmotnost) je prováděn následně na ÚZEI dle jednotných koeficientů výtěžnosti.

mléka je pokles bio prodeje způsoben pouze změnou situace na domácím trhu, jelikož export neexistuje a podíl zpracování na farmě zůstal srovnatelný s loňskem (79 % produkce v 2010). Na druhou stranu však podstatná část produkce mléka kozího i ovčího směřuje k dalšímu zpracování. Pokud předpokládáme, že vyrobené produkty jsou prodávány jako biopotraviny s certifikátem, zvýší se podíl bio prodeje u ovčího mléka na 68 % a u kozího mléka na 75 %.

Ještě lepší situace je u prodeje drůbežího masa, kravského mléka, vajec a medu, kdy byla většina produkce prodána jako bioprodukt (u drůbežího masa a vajec téměř celá produkce). Avšak při srovnání s celkovou produkcí těchto komodit v ČR zůstává jejich objem stále zanedbatelný.

Kromě prodeje bioproduktů byly sledovány také jiné možnosti uplatnění bioprodukce. V rámci jiného užití u masa skopového, kozího i drůbežího se jednalo téměř ve všech případech o vlastní spotřebu zemědělce. U masa hovězího byla třetina neprodané produkce zpracována na ekofarmě, zbylý objem pak také sloužil pro vlastní spotřebu zemědělce. Jiná situace je u vepřového masa, kdy neprodaných 33 % produkce sloužilo výhradně pro další zpracování na farmě nebo ve službě a následný prodej masa a masných výrobků jako biopotraviny. Jiné užití u kozího i ovčího mléka (podíl 79 % a 44 %) představovalo převážně zpracování na ekofarmě. U mléka kravského dominovalo užití jako krmiva pro telata a následně vlastní spotřeba zemědělce. Téměř celý neprodaný objem vajec (2 %) představoval poškozená nestandardní vejce, která byla vyhozena příp. jen částečně využita pro vlastní spotřebu zemědělce. U zástavu se jedná o produkci zvířat, která nebyla prodána a zůstala do vlastního chovu ekofarmy. Stejně jako dříve byla i v roce 2010 veškerá produkce medu prodána.

Tab. 24 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2010 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce ŽV ¹⁾	Reálná živočišná produkce v roce 2010 a její uplatnění								Plán produkce na rok 2010 (odhad)		Rozdíl reálné a plánované produkce		
	Počet farem	Celková produkce	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce	Počet farem	Produkce	
			prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	konvenční produkt				(absolutně)	(%)
Hovězí maso (kg)	801	3 564 187	98%	2%	88%	12%	22%	78%	806	3 734 459	-5	-170 272	-4,56
Telata – zástav (kg)	738	3 074 310	99%	1%	65%	35%	13%	87%	596	2 781 130	142	293 180	10,54
Skopové maso (kg)	497	332 595	89%	11%	80%	20%	8%	92%	336	407 406	161	-74 811	-18,36
Ovce – zástav (kg)	207	90 660	98%	2%	83%	17%	8%	92%	190	62 260	17	28 400	45,62
Kozí maso (kg)	92	15 896	76%	24%	95%	5%	11%	89%	98	29 596	-6	-13 701	-46,29
Vepřové maso (kg)	18	188 948	67%	33%	89%	11%	27%	73%	18	144 610	0	44 338	30,66
Drůbeží maso (kg)	26	91 279	99%	1%	100%	0%	95%	5%	21	77 932	5	13 347	17,13
Mléko ovčí (l)	14	143 319	56%	44%	55%	45%	45%	55%	8	156 050	6	-12 731	-8,16
Mléko kozí (l)	34	624 610	21%	79%	100%	0%	16%	84%	32	821 300	2	-196 690	-23,95
Mléko kravské (l)	65	18 404 562	95%	5%	100%	0%	86%	14%	56	17 367 108	9	1 037 454	5,97
Vejce (ks)	30	2 246 164	98%	2%	100%	0%	97%	3%	33	2 673 970	-3	-427 806	-16,00
Med (kg)	3	9 855	100%	0%	100%	0%	85%	15%	4	19 200	-1	-9 345	-48,67

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v kilogramech jatečné „mrtvé“ hmotnosti, aby bylo možné provést srovnání s plánovanou produkcí masa na rok 2010. Pro přepočet z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (u zástavu telat a jehňat pak 0,5), ovce a kozy 0,5, prasata 0,8 a pro drůbež 0,75.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2010)

7.1. Prodej bioproduktů na konvenčním trhu

Z celkového počtu 2 027 ekofarem, které měly již možnost prodat v roce 2010 alespoň jeden produkt s certifikátem, jich zhruba 67 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukcí prodat na konvenčním trhu (75 % v roce 2009). Přičemž zhruba polovina respondentů (1 040, 51 %) uvedla, že v roce 2010 neprodali žádný svůj bioprodukt s certifikátem a produkci realizovali pouze na konvenčním trhu. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 219 ekofarem (11 %), resp. 262 ekofarem po přičtení prodeje produktů z přechodného období. Zhruba 16 % ekofarem realizovalo prodej jak na konvenčním trhu tak trhu bioproduktů a zbylých 20 % ekofarem (17 % v roce 2009) uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě¹⁶.

Pořadí důvodů pro prodej bioprodukce na konvenčním trhu v roce 2010 je velmi podobné tomu z roku 2009 (viz Tab. 25). Vyměnily se pouze důvody na 1. a 2. místě a pak dva poslední důvody. Tedy za největší problém při prodeji své bioprodukce považují ekologičtí zemědělci nízkou poptávku spotřebitelů po ekologických produktech (tj. nejčastěji výrobců biopotravin). Tento důvod se z 3. místa v roce 2008 vyhoupl na místo první. Následovala bariéra v podobě nedostatku odbytových míst, kde lze bioprodukcí uplatnit. Nově byl přidán důvod v podobě obtížnosti vyhovět kvalitativním standardům jako je hygiena, veterinární předpisy apod., který se umístil na 6. místě. Za nejmenší překážku na trhu vidí ekozemědělci svoji vlastní nabídku bioproduktů.

Tab. 25 Důvody pro prodej bioprodukce na konvenčním trhu

Pořadí v roce 2009	Důvody	Pořadí dle četnosti odpovědí ¹⁾
2	Nízká poptávka spotřebitelů po ekol. produktech	1 132
1	Nedostatek trhů pro ekologické produkty (není kde prodávat)	1 054
3	V regionu chybí zpracovatel/ obchod, někdo komu bych mohl prodávat své výrobky	788
4	Nedostatek podpory v hledání vhodného trhu/obchodu (nemám informace)	359
5	Ceny jsou velmi nízké pro mé produkty/část mých produktů	192
x	Vyhovět kvalitativním standardům je velmi těžké (hygiena, veterinární předpisy...)	69
6	Poptávka po ekol. výrobcích se velmi mění	47
8	Vyhovět podmínkám zpracovatelů/obchodů/supermarketů je velmi těžké	22
7	Moje nabídka ekol. produktů se velmi mění	12

¹⁾ Vzhledem k tomu, že byla možnost uvést až 3 důvody v pořadí dle priority, byla první odpověď násobena hodnotou (tj. váhou) 2, druhá váhou 1 a třetí váhou 0,5.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

V rámci poznámek se nejčastěji vyskytovaly následující další důvody:

- dobrý obchodní vztah s konvenčním odběratelem, příp. zákazník nepožaduje certifikát,
- prodej do konvence jen nestandardních / brakovaných zvířat,
- konvenčně jsou prodávány koně – nejsou produkční zvířata a není zájem o certifikát,
- konvenčně jsou prodávána zástavová telata – o certifikát nemá nikdo zájem,
- konvenčně jsou prodávány hrozny - nemožnost výroby biovína (nedořešená legislativa).

¹⁶ Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře.

7.2. Prodej bioproduktů s certifikátem

Pokud ekozemědělec v roce 2010 skutečně prodal nějaké své bioprodukty s certifikátem, byly součástí zjišťování také údaje o způsobu prodeje těchto bioproduktů (tj. specifikace obchodních cest, prodaného množství a případně dosažené ceny na trhu pro 5 nejdůležitějších bioproduktů). Z celkových 2 027 respondentů, jich na otázku „*Prodal jste v minulém roce (2010) nějaké Vaše BIO produkty s certifikátem?*“, kladně odpovědělo 516 a každý z nich poskytl informace o způsobu prodeje u minimálně jednoho svého bioproduktu.

Snahou analýzy je také stanovení průměrné farmářské ceny za hlavní bioprodukty. Určení jedné ceny je však obtížné, jelikož ceny bioprodukce se liší podle zvolené obchodní cesty a navíc rozpětí cen u bioprodukce je mnohem větší než u produkce konvenční (dáno velkou rozdílností v přístupu k obchodním cestám jednotlivých farem). Průměrná cena bioproduktů v tabulkách níže byla vypočtena jako vážený průměr z cen jednotlivých ekofarem a prodaného množství. Kromě farmářské ceny (tj. ceny zemědělských výrobců) byla zjišťována důležitost obchodní cesty. Ta je měřena jednak realizovanou cenou za bioprodukt a dále množstvím, které je prostřednictvím dané cesty prodáno.

Rostlinné bioprodukty

Z pohledu důležitosti obchodních cest jsou patrné obecné trendy jako například, že prodej brambor a zeleniny je realizován převážně přímým prodejem z farmy, zatímco prodej obilovin většinou prostřednictvím velkoodběratele. Obě tyto cesty jsou kombinovány u prodeje ovoce, kde sice dominuje prodej ve velkém překupníkovi či přímo do zahraničí, ale podíl přímého prodeje z farmy zůstává významný. Výjimku tvoří vinné hrozny, kde šla celá prodaná produkce zpracovatelům.

V rámci obilovin je nejčastěji využívanou obchodní cestou prodej přes překupníka a dále prodej do zahraničí (s výjimkou ovsa a tritikále, kde jde o prodej jiným zemědělcům), přičemž export dominuje z pohledu velikosti prodaného objemu. Z údajů je také patrné, že nejvyšší prodejní ceny byly nejčastěji uskutečněny při prodeji do odbytového družstva (viz Tab. 26).

Z okopanin se výhradně pěstují brambory, které se nejčastěji prodávali formou přímého prodeje z farmy za cenu okolo 10 Kč / kg (viz Tab. 27). Většinový objem byl však prodán jinému zemědělci za podstatně nižší realizační cenu. Kategorii zeleniny vyplnilo málo respondentů, proto jsou v tabulce níže uvedeny jen tři hlavní zástupci. U mrkve dlouhodobě dominuje prodej do zahraničí za poměrně nízké ceny (dáno dominantním pěstitelem), nejčastější je však prodej ze dvora za cca 12 Kč / kg. Podobně je tomu u cibule i zelí, kde jde navíc i o hlavní objem prodeje.

U trvalých kultur respondenti uváděli nejčastěji prodej jablek (36 ekofarem), které směřovaly stejně jako loni k dalšímu zpracování při průměrné ceně 4 560 Kč za tunu. Hlavní objem byl však prodán přes překupníka a na export. Totéž platí pro prodej hrušek a peckovin. Obecně vyšší ceny jsou dosahovány při přímém prodeji z farmy. Hrozny byly prodány kompletně zpracovatelům při průměrné ceně téměř 14 Kč / kg.

Produkce z travních porostů je obchodována výhradně v rámci farem, přičemž průměrné ceny meziročně klesly na 1 164 Kč / t sena a 1 255 Kč / t senáže.

Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2010 - obiloviny

Bioprodukt	Počet farem celkem	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
					OD	DO	průměr
Obiloviny							
pšenice	62	prodej přes překupníka	16	22,5	3 500	7 000	5 332
		prodej zpracovatelům	12	9,6	4 000	7 000	6 180
		prodej do zahraničí	9	43,3	4 250	6 500	6 216
		prodej jiným farmářům	11	10,2	3 400	6 000	4 666
		odbytové družstvo	5	5,7	4 500	6 500	5 847
špalda	47	prodej přes překupníka	17	28,5	5 500	8 500	6 576
		prodej do zahraničí	14	35,8	4 500	6 500	5 738
		prodej zpracovatelům	12	24,5	3 000	8 000	5 652
		odbytové družstvo	4	11,2	7 000	9 500	7 991
ječmen	30	prodej přes překupníka	9	33,1	4 500	6 750	5 213
		prodej jiným farmářům	8	2,8	3 500	5 500	4 391
		prodej do zahraničí	5	14,2	2 750	3 120	3 047
		prodej zpracovatelům	4	12,6	5 000	6 000	5 984
		prodej velkoobchodům	1	35,5	x	x	3 000
oves	64	prodej jiným farmářům	36	23,0	2 800	6 500	4 422
		prodej přes překupníka	9	20,6	3 500	6 000	4 663
		prodej zpracovatelům	8	28,0	3 000	5 600	3 765
		prodej do zahraničí	7	22,2	3 675	7 000	4 993
		odbytové družstvo	4	6,2	x	x	5 675
žito	27	prodej do zahraničí	8	51,0	4 300	7 000	4 708
		prodej přes překupníka	7	7,2	4 000	5 100	4 640
		prodej zpracovatelům	5	16,3	5 250	6 500	5 788
		prodej jiným farmářům	4	10,2	4 000	4 500	4 208
		odbytové družstvo	3	15,4	x	x	7 375
tritikale	26	prodej jiným farmářům	13	34,4	3 000	7 000	4 031
		prodej zpracovatelům	4	17,4	3 500	3 500	3 500
		prodej do zahraničí	4	16,6	4 500	5 200	4 957
		prodej přes překupníka	3	25,8	5 000	5 500	5 052
		odbytové družstvo	2	5,9	x	x	5 908
pohanka	15	prodej přes překupníka	6	29,4	5 000	7 500	7 222
		prodej do zahraničí	3	42,2	7 200	10 200	9 460
		prodej zpracovatelům	3	22,1	x	x	n.d.
		odbytové družstvo	3	6,3	x	x	13 960
kukuřice	4	prodej do zahraničí	3	90,8	5 750	6 500	5 808

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2010 - ostatní

Bioprodukt	Počet farem celkem	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
					OD	DO	průměr
Okopaniny							
brambory	37	přímý prodej	21	5,5	6 000	20 000	10 579
		prodej do maloobchodu	6	5,8	7 000	15 000	10 161
		odbytové družstvo	3	10,6	4 500	11 250	8 003
		prodej jiným farmářům	1	58,2	x	x	3 750
		prodej do zahraničí	1	17,9	x	x	n.d.
Zelenina							
mrkev	15	přímý prodej	12	0,9	10 000	20 000	12 083
		prodej do zahraničí	1	99,0	x	x	4 000
cibule	19	přímý prodej	14	39,4	10 000	31 000	23 327
		prodej do maloobchodu	2	2,3	x	x	n.d.
		odbytové družstvo	1	54,4	x	x	10 000
zelí	7	přímý prodej	6	87,9	10 000	21 000	20 000
Ovoce							
jablka	36	prodej zpracovatelům	15	19,9	4 000	6 000	4 560
		přímý prodej	12	4,5	11 000	20 000	15 607
		prodej do maloobchodu	4	0,9	12 000	25 000	16 238
		prodej do zahraničí	2	35,4	x	x	n.d.
		prodej přes překupníka	2	38,8	x	x	10 000
hrušky	10	přímý prodej	6	32,9	15 000	18 000	15 116
		prodej do maloobchodu	2	0,6	5 000	30 000	10 769
		prodej do zahraničí	1	53,0	x	x	n.d.
		prodej přes překupníka	1	13,6	x	x	n.d.
peckoviny	10	přímý prodej	6	37,9	10 000	40 000	13 209
		prodej do maloobchodu	3	6,6	x	x	13 427
		prodej přes překupníka	1	55,5	x	x	n.d.
vinné hrozny	5	prodej zpracovatelům	5	100,0	11 000	18 000	13 983
Seno / senáž							
seno	58	prodej jiným farmářům	58	100,0	800	2 500	1 164
senáž	15	prodej jiným farmářům	15	100,0	500	4 000	1 255

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

Živočišné bioprodukty

V rámci živočišné bioprodukce bylo spotřebitelům přímo z farmy prodáváno zejména kozí a ovčí mléko při průměrné ceně 35 Kč / litr včetně mléčných výrobků (cca 270 Kč za 1 kg sýru). Přímý prodej byl uveden nejčastěji také u vajec, avšak z pohledu množství dominoval prodej do maloobchodů a následně zpracovatelům při cenách mezi 4,50 až 5,50 Kč za vejce. Prodej zpracovatelům jednoznačně dominuje také u kravského mléka, kdy byly v roce 2010 dosahovány ceny od 8,20 do 10,50 Kč / litr, přičemž ještě lépe s cenou až 20 Kč / litr na tom byli zemědělci realizující prodej ze dvora. Med byl prodáván jak k dalšímu zpracování (85 Kč / kg), tak přímo spotřebitelům (120 Kč / kg).

Pro kategorii skot vyplynulo, že živá zvířata (chovná i zástav) jsou nejčastěji i v největším objemu dodávána jiným farmářům, naopak skot jatečný putoval téměř výhradně na jatka. Průměrná cena zástavu činila necelých 14 tis. Kč za kus a podobnou částku bylo možné získat i při prodeji krav.

Stanovení cen u jatečného skotu bylo ztíženo zahrnutím různých kategorií i odlišných jednotek (kusy, kg i tuny). Z tohoto důvodu se rozpětí cen za kg ž.v. hovězího pohybovalo od 24 po 65 Kč s průměrem okolo 45 Kč. Chovnou jalovici bylo možno koupit za cca 15 tis. Kč a chovného býka za 60 tis. Kč.

Jiná situace panovala u kategorie ovce, kdy zástav (jehňata) byl sice nejčastěji prodáván jiným zemědělci, avšak největší objem prodeje byl realizován přes překupníky, a to při průměrné ceně 1 662 Kč / kus. Jatečná zvířata (ovce / jehňata) putovala opět nejčastěji na jatka s cenou mezi 30 až 60 Kč / kg ž.v. Chovnou ovci bylo možné pořídit za zhruba 2 tis. Kč a chovného berana za 6 tis. Kč. Ostatní kategorie byly vyplněny malým vzorkem farmářů, proto údaje nejsou zahrnuty v tabulce níže.

Tab. 28 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2010

Bioprodukt	Počet farem celkem	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt			MJ
					OD	DO	průměr	
Živočišné produkty								
kravské mléko	43	prodej zpracovatelům	34	95,0	8,20	10,50	9,44	Kč/litr
		přímý prodej	9	5,0	9,20	20,00	9,62	Kč/litr
kozí mléko	6	přímý prodej	5	76,0	25	45	35	Kč/litr
kozí sýr	12	přímý prodej	11	90,9	120	450	251	Kč/kg
ovčí sýr	7	přímý prodej	7	100,0	130	650	269	Kč/kg
vejce	12	přímý prodej	6	1,0	x	x	4,00	Kč/ks
		prodej maloobchodu	4	68,4	5,00	5,50	5,32	Kč/ks
		prodej zpracovatelům	2	30,5	4,45	5,50	4,46	Kč/ks
Skot								
telata zástav	66	prodej jiným farmářům	59	85,3	5 000	30 000	13 786	Kč/ks
		prodej překupníkovi	7	14,7	15 000	15 000	15 000	Kč/ks
krávy	13	prodej jiným farmářům	7	70,7	11 000	18 000	13 846	Kč/ks
		prodej zpracovatelům	4	29,3	13 500	26 000	21 905	Kč/ks
skot jatečný	38	prodej zpracovatelům	32	96,1	24	65	45	Kč/kg
		prodej do zahraničí	4	3,2	36	53	39	Kč/kg
chovné jalovice	18	prodej jiným farmářům	18	100,0	7 500	23 000	15 158	Kč/ks
chovní býci	8	prodej jiným farmářům	8	100,0	50 000	80 000	62 421	Kč/ks
Ovce								
jehňata zástav	15	prodej jiným farmářům	8	29,0	1 200	1 500	1 275	Kč/ks
		prodej překupníkovi	4	59,8	1 400	2 000	1 662	Kč/ks
jehňata jatečná	19	prodej zpracovatelům	15	70,8	30	60	54	Kč/kg
		prodej překupníkovi	2	9,0	x	x	45	Kč/kg
chovné ovce	32	prodej jiným farmářům	32	100,0	800	4 500	2 116	Kč/ks
chovní berani	4	prodej jiným farmářům	4	100,0	5 000	8 000	6 309	Kč/ks

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

Ekologické produkty často dosahují tzv. cenové prémie, což je dáno jednak tím, že jsou mnohem častěji prodávány prostřednictvím obchodních cest, kde je realizována vyšší cena (tzn. více je využíván přímý prodej), dále bioprodukty většinou dosahují v rámci stejné obchodní cesty vyšší ceny než konvenční produkty z důvodu ochoty spotřebitelů připlatit za pozitivní externalitu, které ekologické zemědělství společnosti přináší (tj. šetrné zacházení s přírodními zdroji).

Výše a dostupnost prémie se liší podle jednotlivých produktů i v rámci zemí. Obecně lze konstatovat, že cenová prémie je více dostupná pro rostlinnou produkci, naopak minimálně pro

produkci živočišnou, a to zejména pro mléko a hovězí maso. Důvodem je jednak nižší spotřeba masa u typického spotřebitele bioproduktů ve srovnání s průměrným spotřebitelem, dále nižší spolupráce na straně nabídky a také nedostatek odbytových míst. Cenová prémie se také liší mezi plodinami a zeměmi, což je dáno jednak cenou konvenčních produktů a dále poptávkou po ekologických potravinách v jednotlivých zemích.

Ze srovnání získaných údajů o cenách bioproduktů (viz tabulky výše) a průměrných cen zemědělských výrobců publikovaných ČSÚ lze vyvodit následující:

- u obilovin byla v roce 2010 v průměru dosahována cenová prémie mezi 40 až 80 % (což se blíží premiím 50 až 200 % realizovaným v zahraničí); vyšší ceny byly realizovány převážně u pšenice, žita a kukuřice na zrno; navíc pokud jsou obiloviny dodávány přímo zpracovateli, pak prémie vzrostla až k 100 %; cenová prémie je však velmi závislá na vývoji konvenčních cen, např. v důsledku výrazného zvýšení cen obilovin v roce 2011 poklesla prémie za bioobiloviny na zhruba 10 %;
- u brambor se cenová prémie v posledních letech hodně snížila a v roce 2010, vzhledem k výraznému objemu prodeje jiným zemědělcům, se jejich cena pohybovala na úrovni cen konvenčních (v zahraničí je publikováno rozpětí od 50 do 500 % závislé jednak na proměnlivosti výnosu tak na ceně konvenční produkce); výjimku tvoří prodej přímo spotřebitelům, příp. prodej do maloobchodu, kdy cenová prémie dosahovala téměř 100 %;
- u zeleniny je vzhledem k převažujícímu přímému prodeji dosahována prémie v rozmezí zhruba 50 – 400 % (v průměru 85 % u mrkve, 150 % cibule, 300 % zelí); výjimku tvoří prodej mrkve, kdy většina biomrkve je exportována a to za ceny srovnatelné s konvencí;
- u ovoce určenému ke konzumu byla dosažena cenová prémie shodně pro jednotlivé druhy v průměru okolo 30 %, při prodeji přímo spotřebitelům byly však realizovány i ceny vyšší a maximální dosažené prémie činily až 160 – 190 %; vyšší ceny (o cca 70 % proti konvenci) byly zaznamenány u jablek k dalšímu zpracování; naopak biohrozny se prodávaly za ceny konvenční (rozpětí prémie +/- 10 %);
- u kravského mléka se průměrná cena v roce 2010 pohybovala okolo 9,50 Kč za litr, což představuje cenovou prémii okolo 30 % (v zahraničí tato prémie činí 10 – 30 %); malý objem mléka (cca 5 %) byl prodán také přímo spotřebitelům s premií až 170 %; vzhledem k růstu konvenčních cen mléka klesla cenová prémie u biomléka odhadem v roce 2011 na 15 %;
- nejvyšší premii dosahují z živočišné produkce vejce, v roce 2010 od 130 do 225 %, což je dáno převažujícím prodejem přímo spotřebitelům přes maloobchodní prodejny zdravé výživy, vysokou poptávkou a vyššími náklady na nákup krmného obilí;
- cenová prémie za jatečná zvířata v živé hmotnosti se u skotu pohybuje v rozmezí od 0 do 60 % v závislosti na odběrateli a hlavně prodejní hmotnosti (u zástavu při hmotnosti 200 kg byla dosahována prémie okolo 20 %, u jatečných krav do 30 % a u jatečných býků od 0 až po 60 %); častý je také prodej jatečných jehňat, která jsou však prodávána za konvenční ceny bez cenové prémie.

7.3. Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Smyslem zjišťování bylo určit rozsah prodeje z ekofaremu přímo konečným spotřebitelům (tzv. prodej ze dvora). Přímý prodej zahrnuje: prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 024 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2010 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Jednalo se celkem o 2 027 ekofaremu, z nichž 107 uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. necelých 6 % podobně jako v roce 2009, viz Tab. 29). Tento podíl je pravděpodobně vyšší vzhledem k tomu, že řada zemědělců obecně nerada uvádí informace o prodeji svých produktů ze dvora a navíc nejsou zahrnuty ty farmy, které sice prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty. Pokud vezmeme v úvahu pouze ekofarmy, které v daném roce skutečně realizovaly prodej nějakého svého bioproduktu s certifikátem (tj. 516 ekofaremu), pak každá pátá prodala aspoň jeden svůj bioprodukt ze dvora (21% podíl).

Tab. 29 Počet ekofaremu prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008-2010)

Položka	2008		2009		2010		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100,0	3 560	100,0	4 024	100,0	13,0
Ekofarmy, které mohou prodávat již bio	930	34,0	1 409	39,6	2 027	50,4	43,9
Ekofarmy, které skutečně prodávaly bio ze dvora	136	14,6*	80	5,7*	107	5,3*	33,8

* relativní podíl na počtu ekofaremu, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009, 2010 a 2011

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy. Po zlepšení v roce 2009, kdy vzrostl význam přímého prodeje (pouze čtvrtina ekofaremu ocenila přínos prodeje z farmy pod 10% podílem na celkovém obratu podniku), se situace v roce 2010 naopak mírně zhoršila. Přibýlo ekofaremu, u kterých přímý prodej ze dvora nepředstavuje významný přínos pro ekonomiku podniku (40 % ekofaremu ocenilo prodej ze dvora pod 10% podílem), avšak opět mírně vzrostl podíl ekofaremu specializujících se na prodej ze dvora (u 26 % ekofaremu činil přímý prodej bioproduktů a biopotravin více jak 50 % faremního obratu; viz Tab. 30).

Tab. 30 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008-2010)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy činil		
	<10 %	10-50 %	51 a více %
2008	53 % faremu	31 % faremu	16 % faremu
2009	25 % faremu	51 % faremu	24 % faremu
2010	40 % faremu	34 % faremu	26 % faremu

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009, 2010 a 2011

Přímý prodej je řešením problému nedostatku odbytových kanálů pro ekologického zemědělce, vysoké konkurence, nejistoty a nízkých výkupních cen v tradičních odbytových kanálech. Tento způsob realizace produkce faremu navíc přivádí spotřebitele až na farmu (vytváří se přímý vztah mezi zemědělcem a spotřebitelem) a současně je to nejúčinnější způsob propagace ekologického zemědělství a biopotravin s jasným multiplikačním efektem.

Ze získaných údajů také vyplývá, že v roce 2010 bylo formou přímého prodeje z ekofaremu prodáno bioproduktů a biopotravin za zhruba 30 mil. Kč (zahrnuty jsou kromě zpracovaných biopotravin i nezpracované bioprodukty jako např. ovoce, brambory, zelenina, vejce a zvířata určená k porážce prodaná konečným spotřebitelům). Přičemž 11 ekofaremu s největším obrátem prodeje ze dvora (nad 500 tis. Kč) tvořilo přes 68 % celkového obrátu přímého prodeje ekofaremu v ČR, z toho tři ekofarmy s obrátem nad 2 mil. Kč realizovaly dokonce 43 % celkového obrátu všech ekofaremu. Naopak téměř polovina ekofaremu realizujících přímý prodej ze dvora (43 %) uvedla, že v roce 2010 za bioprodukty a biopotraviny utržily méně než 50 tis. Kč a jejich podíl na celkovém obrátu dosáhl pouhé 3,0 % (viz Tab. 31).

Tab. 31 Struktura ekofaremu dle velikosti obrátu přímého prodeje v roce 2010

Kategorie dle obrátu za bioprodukty / biopotraviny	Přímý prodej		Obrát přímého prodeje	
	(počet ekofaremu)	(%)	(tis. Kč)	(%)
do 50 tis.	46	43,0	900	3,0
< 50 až 100 tis.	21	19,6	1 675	5,5
< 100 tis. až 500 tis.	29	27,1	7 060	23,3
< 500 tis. až 1 mil.	6	5,6	4 489	14,8
< 1 až 2 mil.	2	1,9	3 210	10,6
nad 2 mil.	3	2,8	13 020	42,9
Celkem	107	100,0	30 354	100,0

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2011; data od 2 027 subjektů

Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin zůstává podobně jako v roce 2009 vyrovnaná struktura faremního prodeje, kdy se zhruba polovina ekofaremu specializuje na prodej živočišných bioproduktů a polovina na prodej produktů rostlinných. Zhruba 10 % ekofaremu nabízí živočišnou i rostlinnou produkci. Z živočišných bioproduktů, pokud pomineme prodej živých zvířat (nejčastěji jehňat), se jednalo zejména o prodej masa (hovězího), mléka (12 ekofaremu), mléčných výrobků (kozích a ovčích sýrů, 18 ekofaremu) a vajec (7 ekofaremu). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej zeleniny (29 ekofaremu, nejčastěji prodej mrkve a cibule), ovoce (15 ekofaremu, zejména prodej jablek a dále zpracovaného ovoce) a brambor (23 ekofaremu). Shodně tři ekofarmy nabízely bylinky a prodej vína z biohroznů. U komodity vína lze očekávat výrazný nárůst prodeje z ekofaremu v nejbližších letech s ohledem na obrovský nárůst pěstitelů révy vinné vstupujících do EZ.

8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách (rok 2010)

Všeobecně se očekává, že v rámci EZ dochází na farmě k větší diverzifikaci činností a tedy k vyššímu podílu příjmů z tzv. nezemědělských činností¹⁷ na celkových příjmech ekofarmy. Vyšší podíl faremu zabývajících se nezemědělskou činností v rámci EZ potvrzují i údaje ČSÚ (21,8 % proti 14,1 % u podniků konvenčních – AGC2010). Jednou z hlavních nezemědělských činností je i zpracování vlastních výrobků přímo na farmě a případně jejich následný prodej.

Z oficiálních údajů MZe ke konci roku 2010 vyplývá, že z celkového počtu 404 registrovaných výrobců biopotravin bylo 121 současně registrováno i v kategorii ekozemědělec a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy téměř třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé a jejich podíl každoročně vzrůstá (z 20 % v roce 2008 až na 32 % v roce 2011).

¹⁷ Nezemědělské činnosti jsou všechny výdělečné činnosti, které nemají charakter zemědělských prací a pro farmu mají ekonomický přínos.

Avšak z pohledu registrovaných ekozemědělců je zpracování vlastních výrobků na farmě realizováno pouze u necelých 4 %. Z toho více jak polovina (60 %) faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozuje, a to zejména z následujících důvodů:

- běžící možné až dvouleté přechodné období po registraci (týká se zejména např. nově vstupujících vinařů)¹⁸,
- nezájem spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny, příp. jen příležitostná výroba malého množství v sezóně.

Jinými slovy zpracování na farmách v ČR téměř neexistuje. Český trh s aktuální poptávkou pravděpodobně není schopen pojmout všechnu bioprodukcí, zejména některých komodit. Proto jsou ekofarmy obezřetné i v budování vlastního zpracování nebo přímého prodeje. Významným důvodem je také neúměrně vysoká legislativní náročnost pro zavedení zpracování a prodeje přímo na farmě.

K nejčastěji zpracovávaným bioproduktům, dle mezinárodní klasifikace činností NACE, patří zpracování mléka a mléčných výrobků, masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a bourárnách) a ovoce a zeleniny. V budoucnu bude pravděpodobně dominovat výroba (a také prodej) vína z biohroznů, zatím je však většina registrovaných výrobců vína neaktivních s vinicemi v přechodném období, (viz Tab. 32).

Tab. 32 Počet a zaměření faremních výrobců biopotravin v roce 2010 a 2011

NACE kód	Výrobní zaměření	Počet faremních zpracovatelů ¹⁾	
		2010	2011
10.1	Zpracované a konzervované maso a výrobky z masa	13	21
10.2	Zpracované a konzervované ryby, korýši a měkkýši	0	0
10.3	Zpracované a konzervované ovoce a zelenina	16	20
10.31	<i>Zpracované a konzervované brambory</i>	1	0
10.32	<i>Ovocné a zeleninové šťávy</i>	4	3
10.39	<i>Ostatní zpracované a konzervované ovoce a zelenina</i>	11	17
10.4	Rostlinné a živočišné oleje a tuky	0	1
10.5	Mléčné výrobky a zmrzlina	21	28
10.6	Mlýnské a škrobárenské výrobky	1	2
10.7	Pekařské, cukrářské a jiné moučné výrobky	1	1
10.8	Ostatní potravinářské výrobky	16	12
10.81	<i>Cukr</i>	0	0
10.82	<i>Kakao, čokoláda a cukrovinky</i>	0	0
10.83	<i>Káva a čaj, zpracované</i>	2	2
10.84	<i>Koření a aromatické výtažky</i>	2	2
10.85	<i>Hotové pokrmy</i>	2	1
10.86	<i>Homogenizované potravinářské přípravky a dietní potraviny</i>	0	0
10.89	<i>Ostatní potravinářské výrobky j. n.</i>	10	7
11.0	Nápoje	54	53
11.02	<i>Víno z vinných hroznů</i>	53	52
Celkem		122	138

¹⁾ Počet faremních zpracovatelů bioproduktů neboli výrobců biopotravin je v tabulce uveden včetně všech jejich provozoven. Pokud je zpracováváno více druhů bioproduktů je zpracovatel zařazen dle převažující výroby.
Zdroj: MZe (údaje vždy k 31.12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

¹⁸ Dle Zákona o EZ se může výrobce biopotravin nejprve zaregistrovat a pak má až 24 měsíců na to, aby získal aspoň 1 osvědčení na biopotravinu.

V rámci dotazníkového šetření ÚZEI byla získána kladná odpověď na otázku „Zpracováváte bioprodukty přímo na Vaší farmě?“ od 48 subjektů (tj. necelé 3 % ze všech 2 027 respondentů). V rámci faremního zpracování, podobně jako dle oficiálních údajů, dominuje jednoznačně výroba mléčných výrobků (zejména zpracování kozího a ovčího mléka) následovaná zpracováním masa (zejména hovězího) a zpracováním ovoce a zeleniny (viz Tab. 33).

Tab. 33 Struktura zpracovávaných bioproduktů na ekofarmách v roce 2009 a 2010

Výrobní zaměření	Počet faremních zpracovatelů	
	2009	2010
Zpracování masa	5	6
Výroba mléčných výrobků	19	19
Výroba ovocných šťáv	3	2
Zpracování ovoce a zeleniny	4	6
Zpracování bylin a koření / čaje a kávy	2	3
Výroba vína	3	5
Výroba destilátů	1	0
Zpracování ostatních potravinářských výrobků (houby, med, vejce)	5	7
Celkem	42	48

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2010 a 2011

9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990 až 1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnově státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004 až 2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO). V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“.

Od roku 2007 je podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007-2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EZFRV, který nahradil „HRDP“ a „Operační program Zemědělství“. Titul „ekologické zemědělství“ je podporován opět v rámci AEO. Od roku 2007 mohou navíc subjekty registrované v EZ čerpat bodové zvýhodnění u dalších opatření v rámci Osy I a III PRV a mají tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

9.1. Základní dotace na plochu

Podpora ekologických zemědělců je realizována v rámci Osy II PRV pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadá pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu je ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba je poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrží ekozemědělci i na plochy v přechodném období.

Výše plateb je stanovena fixně v EUR na celé období let 2007 – 2013, a to následovně:

- Orná půda 155 EUR/ha
- Travní porosty - ekofarmy se souběhem 71 EUR/ha
- Travní porosty - ekofarmy bez souběhu 89 EUR/ha
- Trvalé kultury - intenzivní sady, vinice, chmelnice 849 EUR/ha
- Trvalé kultury - extenzivní sady 510 EUR/ha
- Zelenina a speciální byliny na orné půdě 564 EUR/ha

Vyšší platba na travní porosty platná pro ekozemědělce obhospodařující veškerou plochu v EZ byla nově zavedena v roce 2008. K rozdělení platby u sadů došlo v roce 2010. Původní vyšší platba je poskytována tzv. intenzivně obhospodařovaným sadům (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nová nižší sazba 510 EUR/ha platí pro sady, které nesplňují výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsady.

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, liší se každoročně jejich výše v závislosti na uplatněném směnném kurzu. Konkrétně v roce 2011 poklesla výše plateb v důsledku vývoje směnného kurzu o 9 % ve srovnání s rokem 2007 (viz Tab. 34).

Tab. 34 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998-2011)

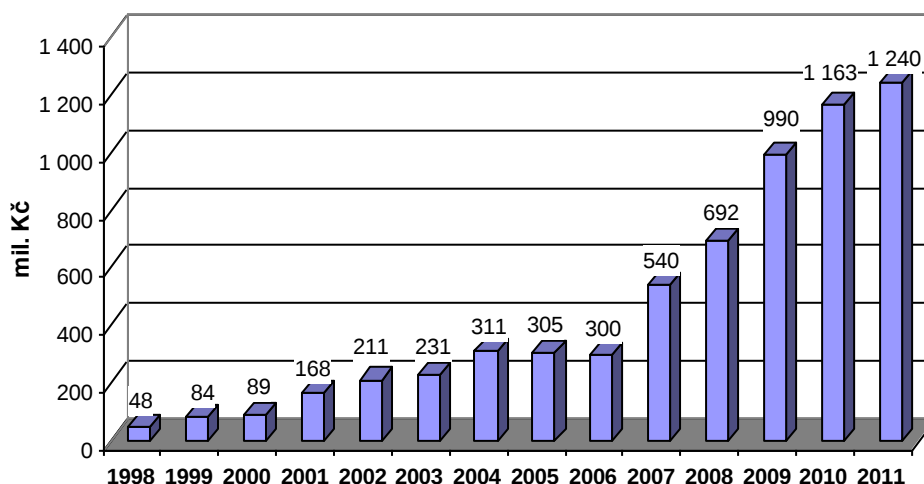
Užití půdy	1998	1999-2000	2001-2003	2004-2006	2007 ²⁾	2010 ²⁾	2011 ²⁾	Změna (%)		
	I	II	III	IV	V	VIII	IX	IV / III	V / IV	IX/VIII
Orná půda	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 074	3 889	76	21	-5
TTP	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 866	1 781	10	78	-5
TTP (bez souběhu)	x	x	x	x	x	2 339	2 233	x	x	-5
Trvalé kultury	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 316	21 300	250	91	-5
Trvalé kultury (extenzivní sady)	x	x	x	x	x	13 405	12 795	x	x	-5
Zelenina	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 825	14 150	216	40	-5
Speciální byliny	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 825	14 150	453	40	-5
Průměrná platba	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 750	2 695	24	47	-2
Celková podpora ¹⁾ (mil. Kč)	48,1	84,2	168,0/ 230,8	310,9/ 299,7	539,9	1 162,6	1 239,7	35	80	7

¹⁾ Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

²⁾ Platby v roce 2007, 2010 a 2011 byly přepočteny na Kč dle směnného kurzu platného pro přepočet sazeb v rámci AEO, a to 27,525 Kč/EUR (2007), 26,285 Kč/EUR (2010) a 25,088 Kč/EUR (2011).

Zdroj: MZe, SZIF; zpracoval ÚZEI

Ze srovnání celkového vývoje výše plateb na hektar je patrné, že k největšímu nárůstu plateb došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU, tj. s implementací HRDP v roce 2004. K dalšímu zvýšení plateb došlo opět při zavedení programového dokumentu PRV (2007-2013), a to poprvé výrazně u TTP (nárůst o 78 %) a dále nejvíce u trvalých kultur (nárůst o 91 %). Tento skokový nárůst je patrný i při srovnání průměrné platby na hektar (viz Tab. 34). Ke zvýšení průměrné platby na hektar v letech 2007 až 2010 pak došlo zejména v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami.

Graf 3 Vývoj dotací v EZ (1998-2011)

Zdroj: Mze; zpracoval ÚZEI

V roce 2011 bylo podáno přes 5 610 žádostí o podporu EZ na plochu 460 220 ha (tj. 95 % veškeré plochy zařazené v EZ). Zažádáno bylo o 1 239,7 mil. Kč, což představuje nárůst o 77 mil. Kč (tj. meziročně o 7 %), který byl způsoben zejména rozšířením ploch v EZ. Proti roku 2006 vzrostl objem dotací více jak čtyřnásobně a toto navýšení bylo způsobeno jak růstem výměry podporovaných ploch v EZ (o 102 %), tak také navýšením plateb v rámci PRV. V roce 2011 činila průměrná platba v EZ 2 695 Kč/ha a proti roku 2006 se více jak zdvojnásobila.

9.2. Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce při bodovém hodnocení podaných projektů u pěti vybraných opatření PRV: Zahájení činnosti mladých zemědělců (112), Modernizace zemědělských podniků (121), Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům (123), Diverzifikace činností nezemědělské povahy - záměr a) (311) a Podpora cestovního ruchu - záměr b) (313).

Tab. 35 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2011

Opatření Osy I a III PRV	Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
	(abs.)	(%)	(tis. Kč)	(%)
Zahájení činnosti mladých zemědělců	61	33,3	67 695	33,5
Modernizace zemědělských podniků	99	34,6	237 299	21,8
Přidávání hodnoty zeměd. a potravin. produktům	17	10,2	94 321	10,5
Diverzifikace činností nezemědělské povahy - záměr a)	36	35,3	108 520	33,3
Podpora cestovního ruchu - záměr b)	64	74,4	270 295	71,0
Celkem	277	33,6	778 129	26,9

Zdroj: MZe, SZIF; zpracoval ÚZEI

V rámci těchto pěti opatření byla v roce 2011 třetina schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ (45 % v roce 2010), a to s požadavkem o dotaci ve výši 778 mil. Kč (27 % všech dotací; 1,149 mld. Kč a 28 % v roce 2010). K nejčastěji využívanému opatření v roce 2011 patřilo nově opatření „Podpora cestovního ruchu - záměr b)“ (téměř 75 % schválených žádostí podali ekozemědělci). Toto opatření nahradilo opatření „Zahájení činnosti mladých zemědělců“, které bylo nejčastěji využíváno ekozemědělci v letech 2009 a 2010. V letech 2007 a 2008 byl naopak nejvyšší zájem o opatření „Přidávání hodnoty zemědělským a potravinářským produktům“.

Závěr zprávy

Údaje prezentované v této zprávě jsou získávány díky finanční podpoře a zájmu MZe mít k dispozici aktuální statistické informace o EZ v ČR. Sběr potřebných údajů je prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi na podkladě dotazníku, který je vyplňován za všechny ekofarmy hospodařící v EZ, tedy celkem u 4 024 ekozemědělců v roce 2011.

Důvodem sběru těchto dat je jednak snaha získat podklady pro vyplnění povinných statistických výkazů o EZ pro Eurostat a dále mít k dispozici údaje potřebné pro popis reálné situace v ekologickém sektoru a hodnocení státní politiky pro EZ.

Z výše popsáných údajů vyplývá, že v roce 2011 byla z PRV poskytnuta podpora sektoru EZ v celkové výši zhruba 2,0 mld. Kč. Z toho v rámci AEO titulu „Ekologické zemědělství“ bylo zažádáno o 1,24 mld. Kč a v rámci pěti bodově zvýhodněných opatření Osy I a III PRV o dalších cca 0,8 mld. Kč. K této částce je třeba příst další finanční prostředky žádané z ostatních titulů AEO zejména titulů spadajících pod „Ošetřování travních porostů“. Z výše uvedeného je zřejmé, že je nezbytné mít k dispozici detailní informace o vývoji EZ k hodnocení dosavadní státní politiky a zejména k poskytnutí argumentů pro vynakládání veřejných finančních prostředků právě do ekologického sektoru.

Sběr výše popsáných informací bude pokračovat i v dalších letech v pravidelných ročních intervalech. S ohledem na rozpočet MZe však bude sběr údajů zúžen a pravděpodobně zaměřen pouze na sběr základních statických dat (tj. část I této zprávy). Snahou zůstává doplnit ekonomické ukazatele za EZ, které nejsou zatím dostupné v potřebném rozsahu.